

Vestfold
og Telemark
revisjon

Klimaarbeid

Forvaltningsrevisjon | Larvik kommune

Innhold

Sammendrag	3
1. Innledning	5
1.1. Kontrollutvalgets bestilling	5
1.2. Problemstilling og revisjonskriterier	5
1.3. Avgrensning.....	5
1.4. Metode og kvalitetssikring	6
1.5. Kommunedirektørens uttalelse.....	6
2. Organisering	7
2.1. Revisjonskriterier	7
2.2. Organisering, ressurser og kompetanse	9
2.3. Revisors vurdering.....	14
3. Planer, mål, tiltak og rapportering	15
3.1. Kommunens planer	15
3.2. Klimabudsjett.....	19
3.3. Rapportering	22
4. Gjennomføring av klimatiltak	27
4.1. Stasjonært energiforbruk	27
4.2. Transport.....	32
5. Konklusjoner og anbefalinger	42
5.1. Konklusjoner.....	42
5.2. Anbefalinger.....	42
Litteratur og kildereferanser	44
Vedlegg	45
Vedlegg 1: Kommunedirektørens uttalelse	45
Vedlegg 2: Metode og kvalitetssikring	48

Sammendrag

I denne forvaltningsrevisjonen har vi sett på klimaarbeidet til Larvik kommune. Vi har undersøkt følgende problemstillinger:

- Har kommunen organisert sitt klimaarbeid på en måte som egnet til å nå fastsatte klimamål?
- I hvilken grad jobber kommunen planmessig med reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk?
- Følger kommunen opp vedtatte klimamål og klimatiltak for stasjonært energiforbruk¹ og transport?

Våre undersøkelser viser følgende:

Organisering

Kommunen har to hele stillinger (miljøsjeff og miljørådgiver) avsatt til klima- og miljøarbeid. Ellers har hvert kommunalsjefsområde og hver virksomhet ansvar for klimaarbeid på sin virksomhet. Miljøsjeff og miljørådgiver er fagressurs overfor virksomhetene. Det er samarbeid om klimaspørsmål, primært i forbindelse med klimabudsjettet og spesielle prosjekter.

Vår konklusjon er at med forbehold om at noen av kommunens klimamål er svært ambisiøse, mener vi at kommunen, i alt det vesentligste, har organisert sitt klimaarbeid på en måte som egnet til å nå fastsatte klimamål. Kommunen har sørget for relevante rutiner og reglementer, fagkompetanse på klimaarbeid og tiltak for å sikre samordning og samarbeid. Det kan likevel være behov for bygge opp mer kompetanse på klimaarbeid i virksomhetene, og sikre mer samarbeid om klimasaker.

Planmessig arbeid

Kommunen har lagt flere av FNs bærekraftsmål til grunn samfunnsdelen til kommuneplanen, blant annet bærekraftsmål 13 – Stoppe klimaendringene. Klima- og energiplanen bygger på de overordnede føringene i kommuneplanen og inneholder mål, indikatormål, strategier og tiltak.

Vår konklusjon er at kommunen jobber planmessig med reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk. Både kommuneplanen og klima- og energiplanen har føringer, mål og tiltak for reduksjon av utslipp/energibruk. Kommunen har også klimabudsjett.

Kommunen rapporterer årlig på status på mål og tiltak i årsevalueringen og klimaregnskapet.

¹ Energi til bygninger og industrielle prosesser kalles stasjonær energibruk, til forskjell til mobil energibruk.

Klimamål og klimatiltak

Stasjonært energiforbruk

Kommunen har som mål at stasjonært energiforbruk skal reduseres med 20 % innen 2025 sammenlignet med 2018. Dette målet gjelder virksomhetene Eiendom og Kommunalteknikk.

Vår konklusjon er at kommunen følger opp målene for stasjonært energiforbruk, særlig når det gjelder formålsbygg. Her er mål for reduksjon av energiforbruk nådd. Når det gjelder Kommunalteknikk, har kommunen ikke oversikt over virksomhetens samlede energiforbruk. Virksomheten mener selv at de ikke vil nå målene for redusert energibruk.

Enøk-analyser er gjennomført, men primært i Eiendom. Kommunalteknikk har i liten grad gjennomført slike analyser. Begge virksomhetene bytter ut utstyr med mer energieffektive alternativer.

Transport

Kommunen tilrettelegger for digitale møter, og har kjøpt inn elsykler og elbiler. Tall fra kommunens lønnsystem, viser at ansatte kjører mindre med egne biler i kommunal tjeneste enn tidligere. Kommunen har ikke oversikt over hvor mye kommunens egne biler blir brukt.

Kommunen har satt mål om 70 % fossilfrie biler innen 2025, men dette målet vil man ikke nå.

I arealplanene har kommunen planlagt for fortetting, satt lave minimumskrav til parkeringsplasser og stilt krav om lademuligheter for elbil. Bypakkearbeidet har også fokus på å tilrettelegge for klimavennlig transport (gange, sykkel og kollektiv)

Vår konklusjon er at kommunen følger opp mål og tiltak om å tilrettelegge for at ansatte skal reise klimavennlig, og dessuten at kommunen tilrettelegger for klimavennlige transportløsninger i arealplanleggingen.

Anbefalinger

Vi anbefaler kommunen

- i forbindelse med revisjon av planverk, å vurdere om vedtatte klimamål er realistiske
- å følge opp virksomheter mhp. oppfyllelse av vedtatte klimamål/klimatiltak
- å vurdere behovet for opplæringstiltak i klimaarbeid for ansatte på virksomhetene

Bø, 13. februar 2024

1. Innledning

1.1. Kontrollutvalgets bestilling

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i Larvik kommune i sak 3/23. Bakgrunnen for bestillingen er Plan for forvaltningsrevisjon 2020-2023

Reglene om forvaltningsrevisjon står i kommuneloven § 23-2 første ledd bokstav c, jf. § 23-3 og § 24-2 og i forskrift om kontrollutvalg og revisjon.

1.2. Problemstilling og revisjonskriterier

Rapporten handler om følgende problemstillinger:

1. Har kommunen organisert sitt klimaarbeid på en måte som egnet til å nå fastsatte klimamål? Vi vil se på
 - a. organisering
 - b. ressurser og kompetanse
 - c. samordning

2. I hvilken grad jobber kommunen planmessig med reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk? Vi vil se på
 - a. planer, mål og tiltak
 - b. rapportering

3. Følger kommunen opp vedtatte klimamål og klimatiltak for
 - a. stasjonært energiforbruk
 - b. transport

Revisjonskriteriene² i denne forvaltningsrevisjonen er hentet fra kommuneloven, plan- og bygningsloven, statlige retningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning, relevante veiledere og dessuten kommunens egne planer og vedtak. Kriteriene framgår under hver problemstilling i faktadelen i rapporten.

1.3. Avgrensning

Vi har ikke vurdert hvilke økonomiske ressurser som er avsatt til å følge opp klimamål og klimatiltak.

² Det skal alltid etableres revisjonskriterier i forvaltningsrevisjon, jf. forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 15. Revisjonskriterier er de regler og normer som gjelder innenfor det området vi skal undersøke. Revisjonskriteriene er grunnlaget for revisors analyser, vurderinger og konklusjoner.

1.4. Metode og kvalitetssikring

Denne forvaltningsrevisjonen er gjennomført av forvaltningsrevisor Anne Hagen Stridsklev, med Kirsti Torbjørnson som oppdragsansvarlig.

Vi har intervjuet ansatte i kommunen, og gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot virksomhetsledere. Videre har vi innhentet informasjon fra planer og annen dokumentasjon som viser hvordan kommunen jobber for å nå klimamål og gjennomføre tiltak.

Det står mer om metode og tiltak for kvalitetssikring i vedlegg 2 til rapporten.

1.5. Kommunedirektørens uttalelse

Rapporten er presentert i et møte med administrasjonen i kommunen og sendt til uttalelse, jf. forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 14. Uttalelsen fra kommunedirektør har ikke ført til endringer i rapporten.

Kommunedirektørens uttalelse ligger i vedlegg 1.

2. Organisering

Har kommunen organisert sitt klimaarbeid på en måte som egnet til å nå fastsatte klimamål?

2.1. Revisjonskriterier

Kommunedirektørens ansvar, myndighet og oppgaver

Kommunedirektørens myndighet og oppgaver er hjemlet i kommuneloven § 13-1.

Kommunedirektøren skal blant annet

... lede den samlede kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen, med de unntak som følger av lov, og innenfor de instruksjer, retningslinjer eller pålegg kommunestyret eller fylkestinget

... påse at vedtak som treffes av folkevalgte organer, blir iverksatt uten ugrunnet opphold. Hvis kommunedirektøren blir oppmerksom på faktiske eller rettslige forhold som har sentral betydning for iverksettingen av vedtaket, skal han eller hun gjøre det folkevalgte organet oppmerksom på dette på en egnet måte.

Kommuner skal ifølge kommuneloven § 25-1, ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Kommunedirektøren er ansvarlig for internkontrollen.

Internkontrollen skal være systematisk og tilpasses virksomhetens størrelse, egenart, aktiviteter og risikoforhold.

Ved internkontroll etter denne paragrafen skal kommunedirektøren

- a. utarbeide en beskrivelse av virksomhetens hovedoppgaver, mål og organisering*
- b. ha nødvendige rutiner og prosedyrer*
- c. avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik*
- d. dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig*
- e. evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.*

Kravene til internkontroll er utdypet i lovforarbeidene og i KS sin veileder til internkontroll.

KS: Orden i eget hus. Veileder til kommunedirektørens internkontroll

Kommuneloven angir minstekrav for internkontroll. KS anbefaler i veilederen å etablere en internkontroll som går lenger enn de minstekrav som stilles i loven. Ifølge veilederen handler god internkontroll i stor grad om systematisk arbeid, god organisering og dokumentasjon, arbeidsmetoder og samhandling som kan forebygge lovbrudd og uønskede hendelser. I KS sin modell for internkontroll, har internkontrollen flere formål/hensikter enn bare å sikre

regeletterlevelse. Blant annet skal internkontrollen sikre helhetlig styring og riktig utvikling. Dette omfatter utvikling i tråd med vedtatte mål, og godt samspill mellom virksomhetsstyring og internkontroll. KS mener at det er tre forutsetninger for god internkontroll:

- Risiko: Innretning, tiltak og kontrollaktiviteter er basert på risiko
- Formalisering: Organisering, roller og ansvar, rutiner og prosedyrer og rapportering
- Kontrollaktiviteter: Gjennom daglig og faglig virksomhet, stikkprøver, fastekontroller og avvikshåndtering

Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning

Formålet med planretningslinjene er blant annet å sikre at kommunen prioriterer arbeidet med å redusere klimagassutslipp, og bidra til at klimatilpasning ivaretas som hensyn i planlegging etter plan- og bygningsloven. Planretningslinjene har anbefalinger til innholdet i planer som behandler klima- og energispørsmål. En anbefaling er at slike planer bør inneholde handlingsprogram med tydelig ansvar for oppfølging av klima- og energiplanene.

KS: Veileder for klimabudsjett som styringsverktøy

Veilederen er laget for kunne brukes uavhengig av størrelse eller hvor langt man har kommet i klimaarbeidet.

Ved å integrere klimabudsjettet i økonomiplanen, sikrer kommunen at klimaarbeidet følges opp gjennom budsjettprosessen, og dessuten at tiltakene rapporteres på i forbindelse med den ordinære rapporteringen. Ifølge veilederen må arbeidet med å utvikle klimatiltak være forankret i ledelsen, og det må avsettes tilstrekkelige ressurser til dette arbeidet. Klimabudsjettet bør utarbeides i samarbeid mellom fagansvarlig på klima og økonomienheten. For å nå ambisiøse klimamål er det viktig at hele organisasjonen bidrar i arbeidet, og at alle enheter har ansvar for å foreslå og gjennomføre tiltak.

Veilederen foreslår at kommunen bruker budsjettinstruks el. til å mobilisere de ulike enhetene i kommunen til å foreslå klimatiltak på sine områder. En generell føring kan være at alle enheter har ansvar for å vurdere og fremme tiltak for å begrense klimaendringene. Ifølge veilederen kan det være hensiktsmessig å lage en beskrivelse av hvordan enhetene skal utarbeide klimatiltak.

Beskrivelsen kan for eksempel inneholde:

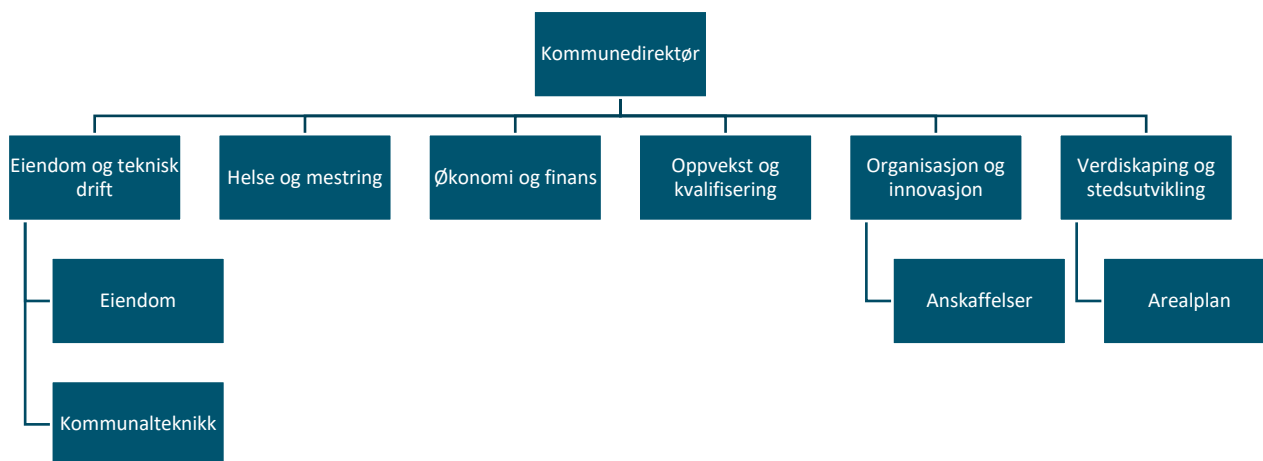
- definisjon av hva et klimatiltak er, i tråd med fastsatte systemgrenser for klimabudsjettet
- beskrivelse av hvilke sektorer eller kilder i kommunen utslippene kommer fra, og hvilke sektorer/kilder som utgjør de største utfordringene.
- eksempler på hvilke områder kommunen har myndighet over og dermed kan utforme tiltak innenfor
- forklaring på hvordan man kan vurdere og prioritere ulike tiltak
- forklaring på hvordan man kan effektberegne tiltak

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen bør ha reglement, rutiner og tiltak som sikrer at ansvar, roller og oppgaver i klimaarbeidet er klart og tydelig plassert.
- Kommunen bør ha kompetanse og ressurser til å følge opp vedtatte og pålagte klimaoppgaver.
- Kommunen bør ha tiltak som sikrer samordning av klimaarbeidet.

2.2. Organisering, ressurser og kompetanse**2.2.1. Organisasjon**

Kommunen har seks kommunalsjefsområder. Det er organisert virksomheter under hvert kommunalsjefsområde.

Vi viser bare virksomheter i organisasjonskartet over, som har vært sentrale i denne forvaltningsrevisjonen.

Miljøsjef og miljørådgiver (heretter omtalt som Miljø) jobber i fellesfunksjonen i kommunalsjefområde for verdiskaping og stedsutvikling. Det gjør også prosjektleder for Bypakke Larvik også.

2.2.2. Ansvar og arbeidsoppgaver**Politisk delegeringsreglement**

Delegering av myndighet fra kommunestyret ble sist revidert i kommunestyresak 291/23. I delegeringsreglementet får kommunedirektøren en generell myndighet i saker av ikke-prinsipiell karakter som ikke er delegert til andre. Dette omfatter enkeltsaker som gjelder driften av kommunen, service og omsorgstilbud, institusjoner, bygninger, eiendommer mv.

Kommunedirektøren får myndighet til å disponere budsjetterte bevilgninger på kommunestyrets vedtaksnivå.

Administrativt delegeringsreglement

Administrativt delegeringsreglement er sist vedtatt av kommunedirektøren 30. mars 2023. I reglementet delegerer kommunedirektør myndighet til kommunalsjefer og til virksomhetsledere.

Reglementet beskriver kommunens tre ledernivåer:

- Ledernivå 1: Kommunedirektør, assisterende kommunedirektør, kommunalsjefer
- Ledernivå 2: Virksomhetsledere/ledere/spesialfunksjoner på tilsvarende nivå
- Ledernivå 3: Avdelingsledere

Kommunalsjefene utøver den øverste myndighet for sitt tjenesteområde, og har myndighet til å treffe vedtak i enkeltsaker som er av ikke-prinsipiell betydning innenfor nærmere angitte lover og forskrifter.

Virksomhetslederne er øverste myndighet på sine virksomheter, og er delegert myndighet til å forvalte samme lover som deres respektive kommunalsjefer.

Miljøsjefen og miljørådgiver er delegert myndighet til å fatte vedtak i enkeltsaker som ikke er av prinsipiell betydning etter naturmangfoldloven, forurensningsloven og motorferdselsloven³ med tilhørende forskrifter, innenfor sitt ansvarsområde. Miljøsjefen har fullmakt til å disponere netto budsjetttramme innenfor sitt ansvarsområde.

Funksjonsbeskrivelse

Kommunen har en funksjonsbeskrivelse som ligger som en rutine i TQM. Funksjonsbeskrivelsen skal beskrive arbeidsoppgavene som ivaretas av miljøsjef og miljørådgiver, blant annet:

- fremme miljø og klima på tvers av tjenesteområder og ledernivå
- klima- og energiplan
- klimaregnskap og klimabudsjett
- nettverksarbeid

Ansvar i klima- og energiplan

Larvik vedtok klima- og energiplan i kommunestyresak 178/20. I planen blir det vedtatt ulike tiltak som skal gi reduksjoner i klimagassutslipp eller medvirke til effektiv energibruk. Det fremgår av planen hvilke tjenesteområde(r) som har ansvaret for å følge opp de ulike tiltakene.

³ Lov om forvaltning av naturens mangfold, lov om forurensning og avfall og lov om motorferdsel i utmark og vassdrag.

Larvik kommune bruker Framsikt⁴ i sin virksomhetsstyring. Tiltak fra klima- og energiplanen og klimabudsjettet legges inn i Framsikt på de kommunalsjefområdene de hører til under. Kommunalsjefene bestemmer når de ulike tiltakene skal gjennomføres.

2.2.3. Andre rutiner og prosedyrer

Larvik bruker TQM som kvalitetssystem. I TQM har kommunen flere generelle rutiner og prosedyrer som er relevante for klimaarbeidet. Dette gjelder f.eks.

- Årshjul – kommunen har dokument som viser frister for utarbeidelse av ulike styringsdokumenter, gjennomganger og rapporteringer. Klimabudsjett og klimaregnskap inngår i hhv. strategidokumentet og årsevalueringen og inngår derfor i kommunens årshjul.
- Prosedyrer som beskriver prosesser og ansvar for utarbeidelse av planstrategi, temaplaner, virksomhetsplaner og for strategidokumentet.
- Prosedyrer for årlig gjennomgang av tjenestene og miljøgjennomgang
- Budsjetttrundskriv som inneholder eget punkt om klimabudsjett og klimatiltak. Det ligger lenke til veileder for klimabudsjett og skjema for innmelding av klimatiltak i budsjetttrundskrivet. Ledere som har behov for hjelp, blir oppfordret til å kontakte miljø.

Kommune har også rutiner/prosedyrer som gjelder arbeidet med klimabudsjett og -regnskap spesielt. Dette er:

- Veileder for klimabudsjett (2024)
- Prosedyre for klimabudsjett - bedrift
- Prosedyre for klimaregnskap – bedrift
- Rutine for datainnhenting til Gurosoft⁵
- Skjema for innmelding av klimatiltak

Veileder for klimabudsjett inneholder bla. informasjon om hva klimabudsjett og klimatiltak er, om områder der det kan være aktuelt med klimatiltak og om hvordan man kan melde inn klimatiltak. Dessuten blir det informert om muligheten for å søke om midler til å finansiere klimatiltak fra «Grønt fond».

I spørreundersøkelsen svarer 80 % av virksomhetslederne at de kjenner til veilederen.

⁴ Framsikt er en skybasert løsning for helhetlig virksomhetsstyring. Analyse, planlegging, mål- og resultatstyring, budsjettering og rapportering – alt i ett og samme verktøy.

⁵ Gurosoft – rapporteringssystem som kommunen bruker for å utarbeide klimaregnskap.

2.2.4. Ressurser og kompetanse til klimaarbeid

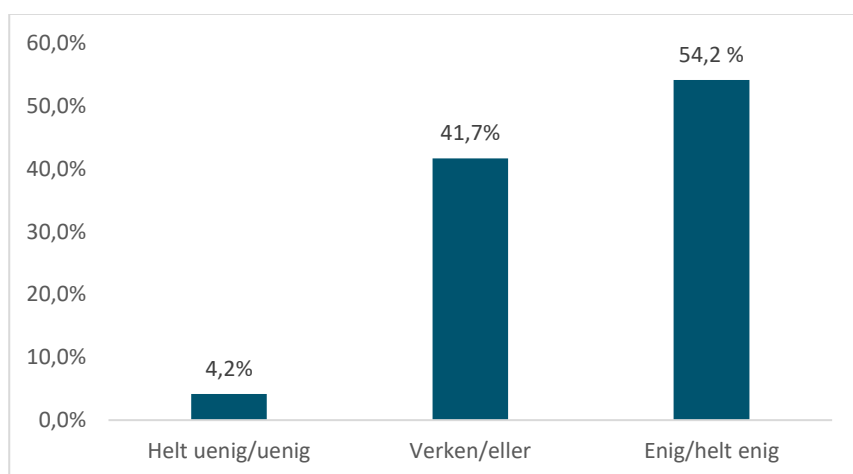
Kommunen har to hele stillinger avsatt til miljø og klimaarbeid. Dette er miljøsjef og miljørådgiver i fellesfunksjonen i Verdiskapning og stedsutvikling.

Ellers har hvert kommunalsjefområde og hver virksomhet ansvar for klimaarbeid på sitt tjenesteområde eller virksomhet. Vi intervjuet tre virksomhetsledere og spurt om deres virksomhet har tilstrekkelig kompetanse på området.

- Virksomhet for kommunalteknikk er sertifisert etter ISO 14001 som er en internasjonal standard for miljøledelse. Virksomheten er den eneste i kommunen som er sertifisert etter denne standarden. Virksomhetsleder mener at virksomheten, som en følge av ISO-sertifiseringen, lenge har hatt fokus på miljøarbeid, men samtidig kan man alltid bli bedre.
- Virksomhet for eiendom har eget teknisk team som overvåker energiforbruket i kommunens bygg. Virksomheten har også en rammeavtale med rådgivende konsulent. Konsulenten bistår virksomheten med å finne de beste og mest effektive enøk-tiltakene. Virksomhetsleder mener at virksomheten har tilstrekkelig kompetanse til å gjennomføre de oppgavene de har ansvar for.
- Flere av planleggerne i virksomhet for arealplan har hatt miljø og klima som en del av sin utdanning. Virksomhetsleder mener at både virksomheten og kommunen har greid seg med den kompetansen de har til nå, men hun ønsker også at kommunen hadde hatt et større fagmiljø på klima og miljø. Fagmiljøet i kommunen er godt, men ikke stort nok. Hun mener at kommunen burde hatt flere ansatte som spesialiserte seg på feltet, slik at kommunen kunne jobbe mer målrettet bla. med energieffektivitet, alternative energikilder og vannkvalitet. Dessuten kunne man ha jobbet mer på tvers.

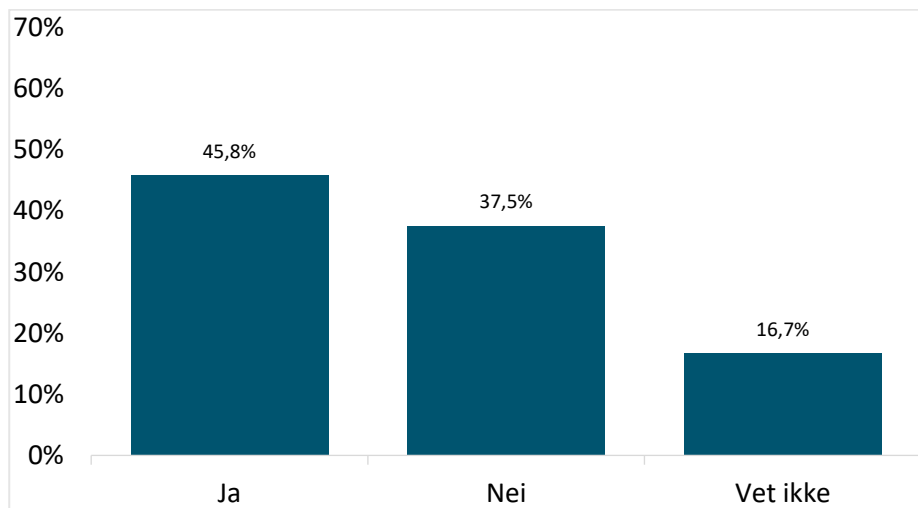
Vi har spurt de øvrige virksomhetslederne om hvordan de vurderer virksomhetens kompetanse på klimaområdet, dvs. vi har bedt virksomhetene ta stilling til følgende påstand:

Figur 1 Vår virksomhet har kompetanse til å vurdere hva vi kan gjøre for å redusere kommunens klimagassutslipp

Vi har spurt virksomhetslederne om ansatte på virksomheten har deltatt på kurs eller fått opplæring i klimaarbeid. 50 % svarte ja på dette spørsmålet, resten svarte nei eller vet ikke. Vi har videre spurt om det er behov for slik opplæring.

Figur 2 Har virksomheten behov for opplæring/kurs i klimaarbeid?

Larvik kommune har utviklet et kurs om klimatilpasning (Vær smart). Ansatte i kommunen har gjennomført dette kurset i 2016 og 2019/20. Miljø informerer om aktuelle webinar i regi av Miljødirektoratet.

Ellers er det startet opp et samarbeid mellom Miljø og Teknisk/eiendom om kompetanseheving. Formålet er bla. å se hvordan behov for kompetanse innen klimatilpasning, klimarisiko og beredskap kan dekkes.

2.2.5. Samordning

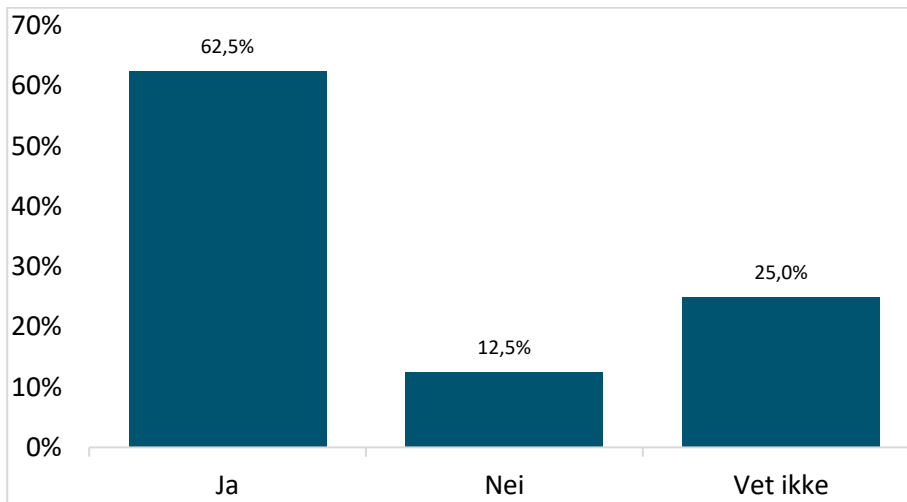
Miljø tilbyr seg å delta på ledermøter i virksomheter og kommunalsjefområder når det skal utarbeides klimabudsjett. Miljø samarbeider ellers med virksomhetene om tiltakene som skal inn i klimabudsjettet. Miljø går over tiltak som er meldt inn og vurderer om noen tiltak kan slås sammen. Deretter blir tiltakene sendt tilbake til tjenesteområdene for kvalitetsjekk. Miljø stopper bare innmeldte tiltak dersom de gjelder noe der kommunen ikke har mulighet til å påvirke, og da i dialog med tjenesteområdene. 67 % av virksomhetslederne sier i spørreundersøkelsen at de har fått hjelp av Miljø i klimaspørsmål.

Samfunnsdelen til kommuneplanen skal rulleres i 2024, og Miljø er involvert i arbeidet som fagkompetanse på miljø og klima.

Det er ellers samarbeid om konkrete prosjekter på tvers av tjenesteområder og virksomhetsområder; for eksempel Gjenbrukskommunen Larvik (Eiendom), Kommunedelplan for naturmangfold (Arealplan), Miljø i bygg (Innkjøp).

I spørreundersøkelsen svarer 58 % av virksomhetslederne at de samarbeider med andre virksomheter i klimaspørsmål, resten gjør det ikke. Vi har også spurt om det er behov for mer samarbeid.

Figur 3 Er det behov for mer samarbeid om klimaspørsmål?

2.3. Revisors vurdering

Vi mener at kommunen har reglementer og rutiner som sikrer at ansvaret for kommunens klimaarbeid er klart plassert. Kommunen har også utarbeidet rutiner og systemer for utarbeidelse av klimabudsjett og klimaregnskap, bla veileder for klimabudsjett. Veilederen er godt kjent blant virksomhetslederne.

Vi mener at kommunen i utgangspunktet har sørget for kompetanse på klimaarbeid ved å ha to stillinger avsatt til dette formålet, som kan være en fagressurs og veilede andre i kommunen. Spørreundersøkelsen viser at Miljø blir brukt av de andre virksomhetene i klimaspørsmål.

Den enkelte kommunalsjef/virksomhetsleder har ansvar for klimaarbeid på sitt tjenesteområde og i sin virksomhet. Spørreundersøkelsen og intervjuene viser at mange virksomheter mener de har god kompetanse på klimaområdet. Mange har også fått opplæring om temaet, men samtidig er det et flertall som mener at virksomheten har behov for mer opplæring. Det er også virksomhetsledere som ikke vet om virksomheten har behov for opplæring på dette området. Vi mener at derfor at det likevel er et behov for å bygge opp og vedlikeholde kompetanse på klimaområdet i kommunen.

Kommunen har tiltak for å samordne klimaarbeidet. Det skjer bla. gjennom arbeidet med klimabudsjett, ulike planer og i prosjekter. Spørreundersøkelsen viser at det blir samarbeidet om klimaspørsmål, men samtidig er det ønske om mer samarbeid. Kommunen bør derfor vurdere om det kan være hensiktsmessig med mer samarbeid om klimaspørsmål.

3. Planer, mål, tiltak og rapportering

I hvilken grad har kommunen planer, mål og tiltak for reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk?

3.1. Kommunens planer

3.1.1. Revisjonskriterier

Plan- og bygningsloven skal ifølge § 1-1 fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner. Planer som er omfattet av loven skal, ifølge § 3-1, ta klimahensyn gjennom reduksjon av klimagassutslipp og tilpasning til forventede klimaendringer, herunder gjennom løsninger for energiforsyning, areal og transport.

Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning

Formålet med retningslinjene er å

- sikre at kommunene og fylkeskommunene prioriterer arbeidet med å redusere klimagassutslipp, og bidra til at klimatilpasning ivaretas som hensyn i planlegging etter plan- og bygningsloven.
- sikre mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunene.
- sikre at kommunene bruker et bredt spekter av sine roller og virkemidler i arbeidet med reduksjon av klimagassutslipp og klimatilpasning, og bidra til avveining og samordning når utslippsreduksjon og klimatilpasning berører eller kommer i konflikt med andre hensyn eller interesser

Retningslinjene skal legges til grunn for kommunal, regional og statlig planlegging etter plan- og bygningsloven, og i enkeltvedtak som treffes etter plan- og bygningsloven eller annen lovgivning.

Retningslinjene gir detaljerte føringer for innholdet i kommunale planer som omhandler klima- og energispørsmål. Ifølge pkt. 3.1 i retningslinjene bør slike planer omfatte:

- Informasjon om klimagassutslipp i kommunen, fordelt på kilder og sektorer. Alle kilder som innebærer direkte utslipp av klimagasser innenfor kommunens grenser, bør inkluderes.
- Informasjon om energisystem, energiforsyning og forbruk av energi innen kommunens grenser, herunder tilgang på miljøvennlige energiresurser.
- Framskrivning av utslippene i kommunen om det ikke gjennomføres nye tiltak, forventet etterspørsel etter energi og forventet ny energiproduksjon. Framskrivningsperioden bør være minst ti år.
- Ambisiøse mål for utslippsreduksjoner.

- *Ambisiøse mål for mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunal bygningsmasse og i kommunen for øvrig.*
- *Tiltak og virkemidler for reduksjon av klimagassutslipp, mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging. Tiltakene og virkemidlene bør i størst mulig grad være koblet til oppnåelse av de målene som er satt av kommunen, og ha moderate kostnader sammenholdt med andre tiltak som kan gjennomføres med samme formål.*
- *Utredning av virkemidler som kan tenkes benyttet for å nå målsettingene, herunder en vurdering av om virkemidlene er kostnadseffektive.*
- *Handlingsprogram med en tydelig ansvarsfordeling for oppfølging av klima- og energiplanene.*
- *Sammenhengen mellom klima- og energiplanlegging og samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.*

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen skal ha planer for reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk. Planene bør omfatte
 - informasjon om klimagassutslipp i kommunen, inkl. framskriving av utslipp
 - informasjon om energisystem, energiforsyning og energibruk
 - ambisiøse mål for utslippsreduksjoner og effektiv energibruk
 - tiltak og virkemidler for utslippsreduksjoner og mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging
 - tiltak og virkemidler som er koblet til oppnåelse av mål

3.1.2. Kommuneplanen

Larvik kommune vedtok samfunnsdelen til kommuneplan i sak 25/20. Hovedmålet i planen er at:

Larvik skal være et bærekraftig samfunn med fokus på sosial, økonomisk og miljømessig utvikling i samsvar med FNs bærekraftsmål.

Kommunen har prioritert sju av bærekraftsmålene, blant disse er bærekraftsmål 13 – Stoppe klimaendringene. Planen er bygd opp med hovedmål og innsatsområder under hvert prioritert bærekraftsmål.

For bærekraftsmål 13, er det satt følgende mål:

- Larvik er arealeffektiv og har god infrastruktur med klimavennlige transportløsninger.
- Larvik er en foregangskommune på energiforbruk, reduksjon av avfall og innkjøp som ivaretar miljøhensyn, sosiale og etiske krav.
- I Larvik samarbeider kommunen, næringslivet, frivillig sektor og befolkningen om å begrense klimautfordringene.

Kommunen har vedtatt 10 innsatsområder for å nå disse målene. Blant disse er

- redusere utslipp og ivareta biologisk mangfold
- fortetting og effektiv infrastruktur

- energieffektivisering og bruk av fornybar energi

Planen skal revideres i 2024.

3.1.3. Klima- og energiplan

Klima- og energiplan ble vedtatt i kommunestyret 178/20. Planen skal rulleres hvert fjerde år. Tiltak i planen som trenger finansiering, skal vurderes hvert år i strategidokumentet eller i egen sak.

Klimaplanen består av et beslutningsgrunnlag og et handlingsprogram.

Klima- og energiplan - beslutningsgrunnlag 2020

I forbindelse med at klima- og energiplanen skulle oppdateres, ble det utarbeidet et nytt beslutningsgrunnlag. Kommunestyret fikk beslutningsgrunnlaget til orientering i sak 95/20.

Beslutningsgrunnlaget inneholder blant annet

- oversikt over hvilke roller og virkemidler kommunen har
- klimaregnskap for Larvik kommune som bedrift som viser klimagassutslipp, energiforbruk og sorteringsgrad av avfall
- klimaregnskap for Larvik kommune som samfunn som viser direkte klimagassutslipp

Beslutningsgrunnlaget viser ikke framskrivinger av klimagassutslipp.

Tidligere vedtatt klima- og energiplan hadde fem fokusområder som er videreført i arbeidet med ny plan. Disse er:

- kunnskapsbyggende og holdningsskapende arbeid
- areal og transport
- stasjonært energiforbruk
- forbruk og avfall
- tilpasning til klimaendringer

Beslutningsgrunnlaget gir bakgrunnsinformasjon om hver av de fem fokusområdene. Om fokusområde for stasjonært energiforbruk blir det bla. gitt informasjon om energiforbruk i kommunen som samfunn fordelt på sektorer, og informasjon om energikilder i kommunen: elektrisitet, fjernvarme, bioenergi og biogass.

Klima- og energiplan – handlingsprogram 2020-2024

Planen har følgende mål:

- Larvik kommune som samfunn har innen 2030, redusert de direkte utslippene av klimagasser med minst 50 % sett opp mot tidligere sammenlignbare tall.
- Larvik kommune skal være et lavutslippssamfunn i 2050.
- Larvik kommune som bedrift skal være klimanøytral innen 2025, uten kjøp av klimakvoter.
- Larvik kommune skal forberedes og tilpasses kommende klimaendringer.

De fem fokusområdene fra beslutningsgrunnlaget er videreført, og i tillegg er klimabudsjett og klimaregnskap nytt fokusområde. Dvs. at planen har seks fokusområder. For hvert fokusområde er det utarbeidet strategier og tiltak for å nå målene. Det er også satt konkrete indikatormål for tre av fokusområdene. Indikatorene skal gjøre det mulig for kommunen å vurdere om de er på vei til å nå overordna hovedmål. Dette gjelder fokusområdene areal og transport, stasjonært energiforbruk og forbruk og avfall. Indikatormålene er:

- Innen 2025 skal transportandelen for arbeidsreiser foretatt med kollektiv, sykkel og gange være over 35 % (27 % i 2013/24).
- Innen 2025 skal 70 % av kommunens bilpark være utslippsfri
- Andel arealplaner med dokumentert klimaregnskap/klimavurdering skal være 100 % innen 2025.
- Larvik kommunens stasjonære energiforbruk fra formålsbygg skal reduseres med minst 20 % innen 2025 sammenlignet med 2018.
- Larvik kommunes stasjonære energiforbruk fra kommunalteknisk anlegg skal reduseres med minst 20 % innen 2025 sammenlignet med 2018.
- Prosentandelen restavfall som kastes fra husholdninger/hytter skal reduseres fra 46 % i 2019 til maks 30% i 2025.
- Sorteringsgraden på avfall hentet fra Larvik kommunes virksomhetsdrift skal være over 70 % i 2025 (52 % i 2018).

Sammenhengen mellom mål, strategier og tiltak på fokusområdene fremgår av handlingsprogrammet.

Planen skal revideres i 2024.

3.1.4. Revisors vurdering

Kommunen har planer for reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk. Det er gitt overordnede mål og føringer i samfunnsdelen til kommuneplanen, og detaljerte mål og føringer i klima- og energiplanen.

Planretningslinjene gir anbefalinger om hva klima- og energiplaner bør inneholde, bla. informasjon om klimautslipp og energibruk i kommunen. I Larvik er denne informasjonen primært gitt i beslutningsgrunnlaget til klima- og energiplanen. Bortsett fra at beslutningsgrunnlaget ikke inneholder informasjon om framskrivinger av klimagassutslipp, inneholder det den informasjonen som planretningslinjene anbefaler.

Det er satt mål for reduksjon av utslipp og energibruk. Tre av målene er rettet mot kommunen som samfunn, og ett av målene gjelder kommunen som bedrift. Planretningslinjene anbefaler kommunen å sette ambisiøse mål. Særlig målet om at kommunen som bedrift skal være klimanøytral uten kjøp av klimavoter i 2025, fremstår som ambisiøst. Generelt bør man fastsette mål som har en viss realisme, dvs. som det er mulig å nå, og mål der det er mulig å måle måloppnåelsen. Kommunen skal revidere planen i 2024.

Måloppnåelsen for de fleste målene vil det først være mulig å vurdere flere år fram i tid. Vi mener derfor at det er fornuftig at kommunen har satt konkrete indikatormål for å gjøre det mulig å vurdere utviklingen.

Klima- og energiplanen inneholder tiltak, og fremgår hvilke mål tiltakene skal bidra til å nå.

3.2. Klimabudsjett

3.2.1. Revisjonskriterier

I sitt forventningsbrev for 2023, anbefaler statsforvalter at kommunene utarbeider klimaregnskap og klimabudsjett, men dette er ikke lovregulert. Det er heller ikke laget nasjonale retningslinjer for hvordan slike budsjett skal utformes. Det betyr at kommunene i utgangpunktet står fritt, når det gjelder utforming og innhold. KS har laget en veileder om klimabudsjett, og den vil vi legge til grunn for revisjonskriteriene.

KS' veileder for klimabudsjett som styringsverktøy

Veilederen viser til at kravet i de statlige planretningslinjene om å innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere klimagassutslippet i den overordnede planleggingen, er krevende for mange kommuner. Det er krevende å følge opp ambisiøse klimamål med handling. Klimautfordringen krever samhandling på tvers av sektorer, bruk av ressurser på nye områder, og dessuten er tidshorizonten kort. Dette kan gjøre det vanskelig å få gjennomslagskraft ved bruk av en tradisjonell handlingsplan. Ifølge veilederen kan et klimabudsjett løse disse utfordringene, ved å koble mål og tiltak på klimaområdet tettere sammen med kommunens økonomiplan. Klimabudsjettets styrke er at det er direkte integrert i kommunebudsjettet og at det dermed følges opp på lik linje med andre budsjettkapittel i kommunen. Klimabudsjettet kan ses på som et prosessverktøy inn i kommunens arbeid med klima- og energiplanlegging.

Systemgrenser

Når man arbeider med klimabudsjettering for å nå utslippsreduksjonsmål, er det ifølge veilederen viktig å definere systemgrensene for klimagassutslippene som skal reduseres. I kommunal sammenheng er det to prinsipielle valg å ta stilling til. For det første må man velge om man skal fokusere på kommunen som virksomhet, eller om utslipp fra kommunens innbyggere og næringsliv også skal være inkludert. Videre må man velge om man skal fokusere på direkte utslipp innenfor kommunens grenser, eller om indirekte utslipp fra hele livsløpet fra produkter som forbrukes i kommunen, skal inkluderes. Konsekvensen av disse valgene har betydning for størrelsen på utslipp, virkemiddelbruk, og i hvilken grad klimabudsjettet blir et styringsverktøy for å synliggjøre effekten av tiltak og måloppnåelse.

Ifølge veilederen vil en avgrensning i klimabudsjettet innenfor et geografisk område, være i tråd med statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning.

Utarbeide og effektberegne tiltak

Ifølge veilederen er et viktig formål med klimabudsjettet å vise beslutningstakerne i hvilken grad tiltakene og virkemidlene bidrar til å redusere klimagassutslippene.

En referansebane med utslippsframskrivninger mot et mål-år, gir mulighet til å beregne framtidig tiltakseffekt i en gjennomføringsfase eller budsjettperiode. En referansebane består av historiske utslipp og et overslag over hvordan klimagassutslippene kan utvikle seg uten tiltakene i klimabudsjettet. Framskrivningen i en referansebane er med andre ord et scenario for hvordan utslippene vil utvikle seg fremover hvis ikke flere tiltak gjennomføres. Veilederen mener at det ikke er nødvendig å lage en referansebane for å lage klimabudsjett, men det er en fordel, fordi referansebanen gir et grunnlag for å dimensjonere tiltak riktig. I de Statlige planretningslinjene (SPR) for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning er det også en forventning om framskriving av utslipp i kommunal klimaplanlegging

Veilederen anbefaler at et klimabudsjett bør vise forventet utslippsreduksjon fra hvert enkelt tiltak eller flere tiltak samlet. Tiltak som det er vanskelig å beregne klimaeffekten av, kan også presenteres i klimabudsjettet. Ifølge veilederen kan det være hensiktsmessig å skille mellom kvantifiserbare og ikke-kvantifiserbare tiltak i klimabudsjettet.

Veilederen mener at klimabudsjettet kan brukes som styringsverktøy for måloppnåelse innenfor indirekte utslipp, og at man kan inkludere tiltak som bidrar til å redusere de indirekte utslippene, uten å si i hvilken grad.

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen bør definere systemgrenser for utslipp i klimabudsjettet.
- Klimabudsjettet bør inneholde en referansebane som viser utslippsframskrivninger mot et mål-år.
- Klimabudsjettet bør inneholde tiltak som viser forventet utslippsreduksjon i størst mulig grad.
- Tiltak og virkemidler bør være koblet til oppnåelse av fastsatte mål.

3.2.2. Klimabudsjett

Larvik kommune utarbeider klimabudsjett som inngår i kommunens årlige strategidokument. Ifølge klimabudsjettet gjelder det for kommunen som organisasjon. Vi tar utgangspunkt i klimabudsjettet for 2023.

Systemgrenser, tiltak og referansebane

Ifølge klimabudsjettet, så omhandler det *tiltak som Larvik kommune som organisasjon kan gjennomføre for å redusere de samlede klimagassutslippene i kommunen*. Tiltakene er sortert i følgende kategorier:

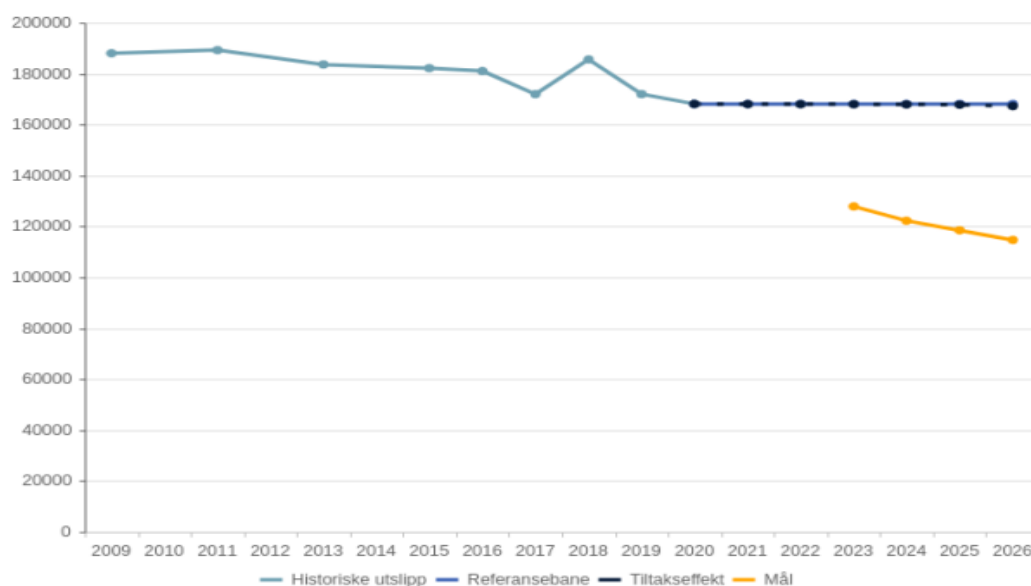
- Tiltak som gjelder direkte utslipp, er tiltak som påvirker klimagassutslippet innenfor kommunegrensene som det er mulig å beregne effekten av.
- Tiltak som gjelder ikke-kvantifiserbare utslipp, er tiltak som vil ha en effekt på klimagassutslippet, men som det ikke er mulig på nåværende tidspunkt å beregne effekten av.

- Tiltak som gjelder indirekte utslipp, er tiltak som påvirker klimagassutslipp utenfor kommunegrensene.

Klimabudsjettet viser til målene som ble vedtatt i klima- og energiplanen, se pkt. 3.1.3.

Klimabudsjettet har tiltak som kommunen som organisasjon kan gjennomføre for å redusere de samlede klimagassutslippene i Larvik. Tiltakene er sortert i tabeller som viser til hvilke mål i samfunnsdelen til kommuneplanen tiltaket skal bidra til å nå. Videre viser tabellene sektor og kilde. Sektor referer til de sektorene som Miljødirektoratet bruker i sin rapportering av utslipp for kommunene, og er f.eks. arealbruk, bygg eller veitrafikk. Kilde viser utslippskilde, f.eks. personbiler eller jordbruk. Det er beregnet effekt i CO_2 ekvivalenter for de tiltakene som skal redusere direkte utslipp. Det er også beregnet effekt av to av i alt ti tiltak som skal redusere indirekte utslipp.

Klimabudsjettet viser hvordan klimagassutslippet har utviklet seg i kommunen fra 2009 til 2020, med framskriving til 2026.

Kilde: Larvik kommune. Strategidokument 2023-2026

Mål og indikatorer

Målene og indikatormålene fra klima- og energiplanen (se pkt. 3.1.3) er tatt inn klimabudsjettet, men ikke kommentert noe videre. Som nevnt over, er tiltakene knyttet til målene i kommuneplanen, ikke til målene i klima- og energiplanen. Ifølge kommunen, blir målene og tiltakene i klima- og energiplanen fulgt opp og rapportert på internt i Framsikt.

3.2.3. Revisors vurdering

Vi mener at klimabudsjettet til Larvik er i all hovedsak utformet i samsvar med anbefalingene fra KS.

Systemgrenser

Klimabudsjettet omfatter alle utslipp som kommunen mener at de kan påvirke. Dvs. direkte og indirekte utslipp fra egen organisasjon og direkte og indirekte utslipp fra kommunen som samfunn.

Referansebane

Klimabudsjettet inneholder oversikt over hvordan klimagassutslippet vil utvikle seg med tiltak, og hva som er målet for utslipp. Det er anbefalt at et klimabudsjett også viser hvordan utslippet vil utvikle seg dersom det ikke blir iverksatt tiltak. Denne informasjonen blir ikke gitt i klimabudsjettet til Larvik.

Mål og tiltak

Klimabudsjettet inneholder tiltak som er koblet mot overordna mål i kommuneplanen. Det er beregnet effekt av en del av tiltakene som er planlagt gjennomført.

3.3. Rapportering

3.3.1. Revisjonskriterier

Kommuneloven § 14-7 krever at kommunen skal utarbeide årsberetning for sin samlede virksomhet. I årsberetningen skal kommunen bla. redegjøre for forhold som er viktige for å bedømme den økonomiske utviklingen og stillingen, og dessuten virksomhetens måloppnåelse og andre ikke-økonomiske forhold som er av vesentlig betydning for kommunen eller innbyggerne.

Kravet til internkontroll i kommuneloven § 25-1 vil normalt sett omfatte systematisk rapportering, både innad i organisasjonen og til politisk nivå. I KS sin veileder for kommunedirektørens internkontroll Orden i eget hus, blir formelle rutiner for rapportering nevnt som en forutsetning for god internkontroll.

KS' veileder for klimabudsjett som styringsverktøy

Veilederen sier at rapportering på oppfølgingen av klimabudsjettet sikrer at ansvarshavende er orientert om fremgangen i arbeidet, og dessuten gir oversikt over helheten i arbeidet. Jevnlig rapportering vil også gi en indikasjon på om gjennomføringen av det enkelte klimatiltak ligger bak tidsplanen eller ikke, og om det gir forventet effekt. Rapportering på klimabudsjettet kan ses i sammenheng med øvrig rapportering i kommunen.

Ifølge veilederen kan det være viktig å fastsette indikatorer for å følge med på utviklingen av det enkelte klimatiltak. Indikatorer for hvert enkelt klimatiltak kan være nyttig fordi klimagassregnskap først er tilgjengelig en stund etter at utslippene har funnet sted. Med indikatorer kan man følge utviklingen tettere.

Ifølge veilederen er det mange måter å rapportere på, og rapporteringen kan være både av kvalitativ og kvantitativ art. En del av rapporteringen må være kvalitativ, fordi det for enkelte klimatiltak er for vanskelig å kvantifisere effekten.

Kommunen står fritt til hvordan de utformer sitt klimaregnskap, men formålet med et klimaregnskap er å vurdere i hvilken grad de mål og forutsetninger som ble vedtatt i klimabudsjettet er oppfylt. Vi legger til grunn at klimabudsjett og klimaregnskap bør settes opp slik at de er sammenlignbare, og egnet til å vurdere måloppnåelsen.

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen bør rapportere om gjennomføring og status på vedtatte klimamål og -tiltak.

3.3.2. Rapportering

Generelt

Kommunalsjefene kan følge med på status for klimatiltakene i Framsikt.

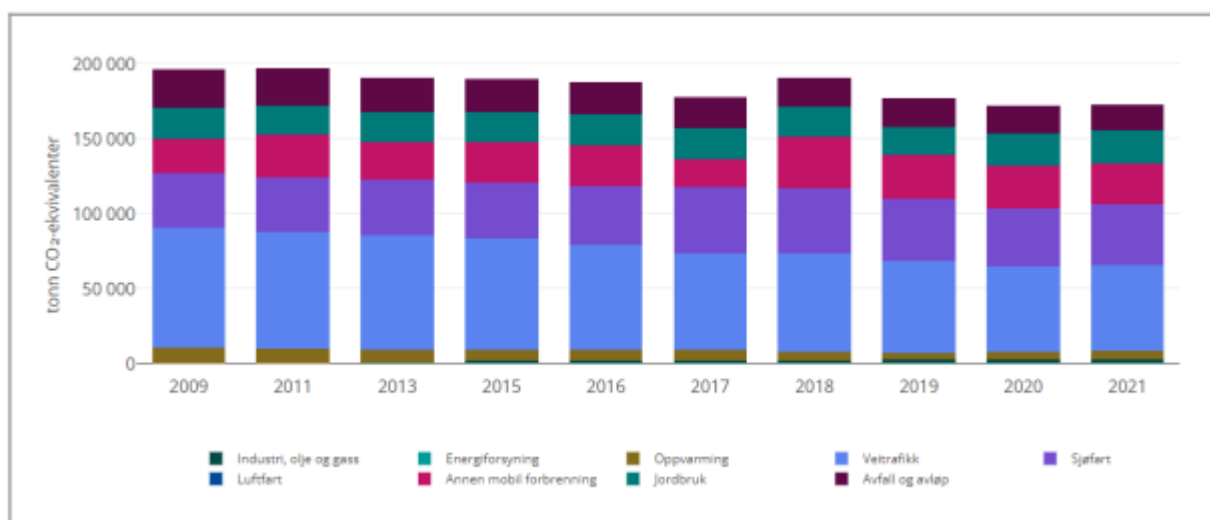
Kommunen rapporterer to ganger gjennom året⁶ og i årsevalueringen. Tjenesteområdene rapporterer på mål gjennom året og i årsevalueringen. Klimaregnskap inngår både i 1. og 2. rapportering og i årsevalueringen.

Årsevaluering for 2022

Tjenesteområdene rapporterer på måloppfyllelse i årsevalueringen. De rapporterer på mål fra samfunnsplanen, dvs. mål som er basert på FNs bærekraftsmål. Under bærekraftsmål 13 (Stoppe klimaendringene) rapporterer tjenesteområdene på ulike delmål, herunder indikatormålene som ble fastsatt i klima- og energiplanen.

Klimaregnskapet

Klimaregnskapet inneholder oversikt over direkte utslipp for kommunen som samfunn. Tallene er beregnet av Miljødirektoratet og viser utviklingen fra 2009 til 2021. I denne perioden er utslippet redusert med ca. 12 %.

⁶ Per 31.3. og 31.7.

Kilde: Larvik kommune

Tabellen viser utslipp fordelt på sektorer. Veitrafikk står for 30 % av utslippene, og er den største utslippskilden i kommunen.

Kommunen sier at klimaregnskapet for kommunen som bedrift, er utarbeidet etter metodikken beskrevet i Greenhouse Gas-protokollen (GHG-protokollen).⁷

GHG-protokollen deler utslipp i tre «scopes»:

- Scope 1: Direkte utslipp fra utstyr som virksomheten eier eller kontrollerer, dvs. utslipp fra virksomhetens kjøretøy, forbrenning av drivstoff i maskiner mm, og utslipp fra oljefyrer, bruk av gass til oppvarming.
- Scope 2: Indirekte utslipp fra energi som virksomheten kjøper. Utslippene kommer fra fire kategorier, elektrisitet, fjernvarme, fjernkjøling og damp.
- Scope 3: Andre indirekte utslipp. Dette omfatter oppstrømsutslipp fra innkjøpte varer og tjenester og nedstrømsutslipp fra solgte varer og tjenester. Oppstrømsutslipp omfatter utslipp fra produksjon og behandling av varer og tjenester som virksomheten kjøper av andre, og også utslipp fra lokaler som virksomheten leier. Nedstrømsutslipp er utslipp fra bruk og behandling av varer og tjenester som virksomheten tilbyr andre. Dette omfatter utslipp fra lokaler som virksomheten leier ut.

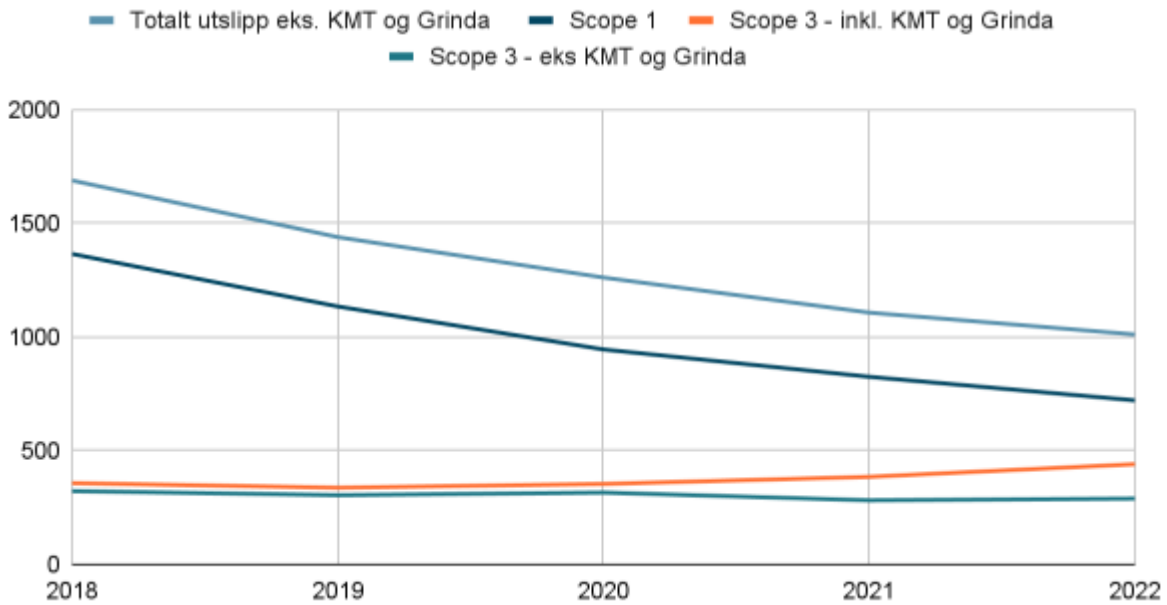
Utslipp

Klimaregnskapet viser utslippstall for Larvik kommune som bedrift. Det er vist både direkte og indirekte utslipp. Det er beregnet utslipp for scope 1 (direkte utslipp) og scope 3 (indirekte utslipp). Kommunen skriver at regnskapet ikke fanger opp alle utslippskildene, men det jobbes med å få kartlagt mer utslipp. Kommunen bruker Gurosoft Report til å samle inn og behandle data som er grunnlaget for klimaregnskapet.

Kommunen har ikke beregnet indirekte utslipp fra energiforbruk, dvs. fra scope 2 i klimaregnskapet for 2022. Ifølge kommunen anbefaler Miljødirektoratet at det ikke skal beregnes utslipp fra energiforbruk.

Figuren under viser utslipp for Larvik kommune som bedrift for scope 1 og 3.

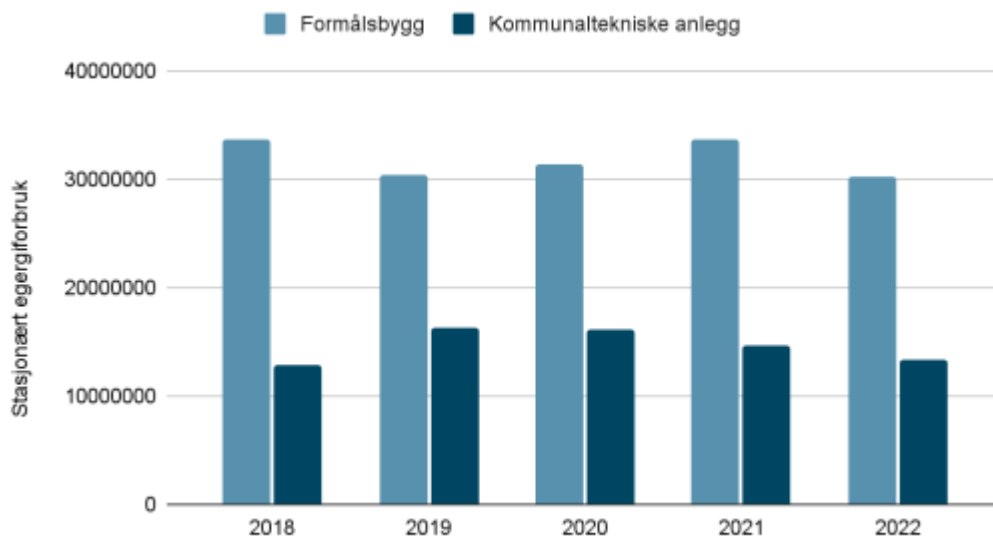
⁷ Greenhouse Gas Protocol er et rammeverk for rapportering av klimagassutslipp i et klimaregnskap. Den blir brukt til å identifisere vesentlige utslippsskilder og for rapportere klimafotavtrykket på en sammenlignbar måte. Greenhouse Gas Protocol er en de mest brukte og anerkjente rammeverkene for rapportering av klimagassutslipp, og skal brukes i bærekraftsrapporteringen som selskapet i EU og i Norge blir pålagt fra 2024. Rammeverket er utarbeidet av World Resources Institute (WRI) sammen med World Business Council for Sustainable Development (WBCSD).

Kilde: Larvik kommune

Figuren viser at det direkte utslippet er redusert i perioden, mens det indirekte utslippet i scope 3 er økt. Økningen i scope 3 er knyttet til avfallshåndtering.

Når det gjelder scope 2, viser klimaregnskapet energibruk i KWh. Figuren under viser utviklingen i stasjonært energiforbruk.

Kilde: Larvik kommune

Figuren viser at det stasjonære energiforbruket er redusert med ca.10 % i perioden 2018 til 2022. Se også pkt.4.1 om stasjonært energiforbruk.

Vurdering av tiltak og mål

Kommunen rapporterer på status på de tiltakene som ble vedtatt i klimabudsjettet for 2022. Det blir gitt en vurdering av status for å nå målene som er vedtatt i klima- og energiplanen, dvs. at kommunen skal

- redusere de direkte utslippene for Larvik som samfunn med minst 50 % innen 2030
- være et lavutslippssamfunn innen i 2050
- være klimanøytral i 2025 uten kjøp av klimakvoter
- forberedes og tilpasses kommende klimaendringer

3.3.3. Revisors vurdering

Kommunen rapporterer på vedtatte klimamål og klimatiltak i sin årsevaluering. Klimaregnskapet er en sentral del av denne rapporteringen.

Det er enkelte forskjeller mellom oppsettet av klimabudsjett og klimaregnskap. Regnskapet for kommunen som organisasjon skal følge GHG-protokollen, noe som innebærer at utslipp deles i tre scopes: direkte utslipp, indirekte utslipp av energikjøp og indirekte utslipp av kjøp av varer og tjenester. Klimabudsjettet skiller bare mellom direkte og indirekte utslipp. Kommunen bør vurdere om det vil være hensiktsmessig å bygge opp klimabudsjett og klimaregnskap på lik mal.

4. Gjennomføring av klimatiltak

4.1. Stasjonært energiforbruk

Følger kommunen opp vedtatte klimamål og klimatiltak for stasjonært energiforbruk?

4.1.1. Revisjonskriterier

Kommuneplanens samfunnsdel har som ett av sine hovedmål at Larvik skal være en foregangskommune på energiforbruk, reduksjon av avfall og innkjøp som ivaretar miljøhensyn, sosiale og etiske krav. Ett av satsningsområdene i planen er energieffektivisering og fornybar energi. Klima- og energiplanen har både strategier, indikatormål og tiltak som gjelder stasjonært energiforbruk. Ifølge strategi S3.1 skal Larvik kommune være en foregangskommune på energiøkonomisk arbeid, drift og forvaltning av egne bygg.

- Indikatormål 4: stasjonært energiforbruk fra formålsbygg skal reduseres med minst 20 % innen 2025 sammenlignet med 2018
- Indikatormål 5: stasjonært energiforbruk fra kommunaltekniske anlegg skal reduseres med minst 20 % innen 2025 sammenlignet med 2018

Følgende tiltak er vedtatt i klima- og energiplanen:

- Det skal gjennomføres enøk-analyser og utarbeides en gjennomføringsplan for kommunens bygningsmasse og kommunaltekniske anlegg.
- Det skal gjennomføres en ENØK-analyse før oppstart av alle bygg og anlegg i kommunal regi.
- Ved utskifting og nyetablering av teknisk utstyr skal det velges energieffektive alternativer.
- I nybyggprosjekter skal det legges inn i anbudsdokumentet at det skal jobbes for et lavere spesifikt netto energiforbruk enn det til enhver tid gjeldende myndighetskrav sier.
- Lekkasje/fremmedvann fra/til vann- og avløpsnett skal reduseres bla. ved å skifte ut VA-ledninger med dårlig funksjon.

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Stasjonært energiforbruk skal reduseres.
- Det skal gjennomføres enøk-analyser og utarbeides gjennomføringsplan for kommunens bygningsmasse og kommunalteknisk anlegg.
- Det skal velges energieffektive alternativer ved utskifting av teknisk utstyr.

4.1.2. Eiendom

Kommunen vedtok eiendomsstrategi i kommunestyresak 34/21. Eiendomsstrategien består av frem hovedstrategier som skal bidra til at kommunen kan nå sin ambisjon om strategisk og verdibevarende eiendomsforvaltning. En av hovedstrategiene er

Klimavennlige løsninger med ressurseffektiv bruk av energi og arealer.

Hovedstrategien blir konkretisert i følgende kulepunkter:

- *Redusert energiforbruk i kommunens bygg og anlegg i tråd med kommunens energi- og klimaplan.*
- *Areal- og energieffektive bygg og anlegg (bl.a. redusert areal pr. innbygger), med klimavennlig arealbruk.*
- *Helhetlig energistyring gjennom tekniske styrings- og overvåkingssystemer, samlet og lokalisert i én driftssentral.*
- *Brukere av bygg og anlegg har fått opplæring, tar ansvar og opptrer energiklokt.*
- *Larvik kommune skal effektivisere bruken av kommunens arealer.*

Energibruk

Kommunen eier 111 formålsbygg med et samla areal på i alt 174 947 m². Virksomheten bruker elektrisitet som energikilde. Bortsett fra at noen av sykehjemmene har dieselfyr til reserveoppvarming, blir det ikke brukt fossilt brensel til oppvarming.

Virksomheten har et teknisk team som overvåker energiforbruket i kommunens bygg via SD-anlegg⁸ på 48 av de mest energikrevende byggene. Virksomheten planlegger å installere SD-anlegg i 60 bygg innen 2030. Virksomheten bruker Gurosoft som energiovervåkingssystem.

Energibruk formålsbygg ifølge Gurosoft:

- 2018: 33 615 914 kWh
- 2022: 30 136 916 kWh (inkl. lading av elbiler)

Kommunen bruker ikke gradsjusterte⁹ tall i sitt klimaregnskap. De mener at det ikke er hensiktsmessig i et klimaregnskap der det rapporteres faktisk forbruk.

Lading av elbiler inngår i energiforbruket for 2018, det gjør de ikke i forbruket for 2022. Da blir energiforbruk til dette formålet rapportert for seg selv. Det betyr at tallene ikke er helt sammenlignbare. Ut ifra forbrukstallene slik de foreligger, er nedgangen fra 2018 til 2022 3 478 998 kWh, eller 10,3 %. Kommunen brukte 321 067 kWh til lading av biler i 2022. Man kan anta at kommunen hadde færre elbiler i 2018, og dermed at energiforbruket til lading var lavere i 2018 enn i 2022.

Virksomheten sier selv at de allerede har nådd målet om 20 % reduksjon i energibruk, og dessuten at det er satt et nytt mål om ytterligere 5 % reduksjon innen 2027. Dette er også rapportert i årsevalueringen for 2022. Virksomheten har da tatt utgangspunkt i de forbrukstallene som rapporteres inn til KOSTRA. Ifølge virksomheten er dette bygninger som brukes aktivt i tjenesteproduksjonen. Utrangerte skoler eller barnehager er f.eks. ikke rapportert som

⁸ Sentralt driftsstyringsanlegg for varme- og ventilasjonsanlegg.

⁹ Dvs. å justere forbruket i forhold til utetemperatur for å ha et bedre grunnlag for sammenligning.

formålsbygg. Bygg som ikke er i kommunens drift, rapporteres heller ikke inn, og her kan kommunen heller ikke styre energibruken.

Tabell 1 Energibruk rapport til KOSTRA

År	Areal	Energi forbruk	kWh/m ²
2016	163 680	28 114 822	172
2017	178 538	29 757 951	167
2018	181 288	28 751 415	159
2019	178 305	25 049 578	140
2020	178 305	27 281 657	150
2021	181 498	26 981 657	149
2022	174 947	22 877 458	131
2023			

KILDE: Larvik kommune

Ifølge tabellen hadde kommunen følgende energibruk til formålsbygg:

- 2018: 28 751 415 kWh
- 2022: 22 877 458 kWh

Ifølge tallene brukte kommunen 5 873 957 kWh eller 20,4 % mindre energi til formålsbygg i 2022 enn de gjorde i 2018.

Enøk-analyser

Virksomheten bruker et simuleringssystem (Simien) til å beregne hvilke enøk-løsninger som vil gi best effekt for de ulike byggene. Vil det for eksempel gi best effekt å bytte ventilasjonssystem eller vil det være best å etterisolere. Virksomheten har hittil kartlagt 41 bygg på denne måten.¹⁰

Virksomheten benytter eksterne energirådgivere ved større rehabiliteringer og når det skal bygges nytt.

Virksomheten har en liste over tiltak med energisparende tiltak som har samlet beregnet kostnad av 168 mill. kr. Virksomheten har ikke økonomiske midler til å gjennomføre alle tiltakene og må prioritere ut fra tilgjengelige midler.

Utskifting av utstyr mm

Ved nybygg planlegger virksomheten med tanke på best type energikilde ut fra byggets beliggenhet, type bygg og aktuelle energityper. Dette kan for eksempel være varmepumper,

¹⁰ 10 sykehjem, 20 skoler, 4 idrettshaller og 7 andre bygg.

solceller eller fjernvarme. Virksomheten ønsker å bygge slik at antall kWh per m² blir lavest mulig, og vurderer også LED-lyskilder, sensorer og SD-anlegg¹¹ med alarmovervåking.

4.1.3. Kommunalteknikk

Energibruk

Energikildene i virksomheten er primært elektrisitet, men også noe biogass og fyringsolje. Det blir brukt fyringsolje tilsvarende 0,6 GWh til prosessoppvarming i renseanlegget. Virksomheten mener at behovet for fyringsolje vil bli redusert etter ombyggingen av renseanlegget. Ifølge virksomheten utgjør strøm til pumping den største delen av strømforbruket. Strømforbruket er avhengig av hvor mye det regner, hvor mye vann husholdninger og næringsliv bruker, kvaliteten på vann- og avløpsrørene og graden av separasjon.

Kommunalteknikk har ca. 200 strømmålere, fordelt på vannverk, avløpsverk, pumpestasjoner, veily, elbilladere, parkeringsautomater, fontener osv. Omtrent halvparten av målerne rapporterer til Gurosoft. Virksomheten har ikke oversikt over strømforbruk (i kWh) fra målere som ikke er tilknyttet Gurosoft. Kommunalteknikk jobber med at flere målere skal rapportere i Gurosoft, men fram til nå har virksomheten prioritert andre områder i klimarapporteringen, som for eksempel å kvalitetssikre avfallsdata i scope 3.

Ca. 40 % av gatelysene ikke målt. Det betyr at energiforbruket fra disse gatelysene blir stipulert i forhold til avtale med strømleverandør. Resterende gatelys er målt, dvs. at for disse gatelysene har man eksakt strømforbruk. Virksomheten mener at en mer nøyaktig måling av strømforbruk vil gi lavere strømregninger for kommunen, og ønsker derfor å investere i tennskap, slik at andelen gatelys som ikke blir målt, blir redusert. Ifølge virksomheten vil det koste i størrelsesorden kr 150 000 per anlegg å få dem målt.

Energiforbruk Kommunalteknikk registrert i Gurosoft:

- 2018: 12 870 099 kWh
- 2022: 13 357 020 kWh

Det målte energiforbruket har økt med 486 921 kWh fra 2018 til 2022. Dette utgjør en økning på 3,8 %.

Virksomheten mener at de vil nå målene om 20 % reduksjon av strømforbruk når det gjelder veily, men dette er mer usikkert når det gjelder VA. Virksomheten skal bygge nytt renseanlegg, der det bla. skal være solceller på taket. Virksomheten regner da med å nå innsparingsmålene, også for VA. Renseanlegget skal være ferdig i 2027.

Enøk-analyser

Det ble gjennomført en analyse av Lillevik renseanlegg for ni år siden. I den analysen ble for eksempel solceller på taket vurdert som ikke lønnsomt. De økte strømprisene gjør at dette nå vil

¹¹ Sentralt driftsanlegg for styring for varme og ventilasjon

være lønnsomt. Det er ellers ikke gjennomført en total enøk-analyse av de kommunaltekniske anleggene. Virksomheten analyserer og bytter ut etter hvert.

Utskifting av utstyr mm.

Ifølge Kommunalteknisk plan er 43 % av avløpsvannet som pumpes til renseanleggene såkalt «fremmedvann», dvs. vann som det ikke er behov for å rense. Det betyr at det er 2,8 millioner m³ vann som transporteres og renses unødig. I 2022 ble 3691 meter av spillvannsnettet i Larvik fornyet.¹² Det utgjør en andel fornyet spillvannsnett på 0,87 %¹³. Tilsvarende tall for landsgjennomsnittet er 0,62 %. Det er vanskelig beregne om utskiftningene har ført til at kommunen rensar mindre fremmedvann, men virksomheten har beregnet at jevn utskifting og separering av ledningsnettet vil redusere mengden fremmedvann som pumpes til renseanleggene med gjennomsnittlig 90000 m³ i året.

Når det gjelder vannledningene, ble 6117 meter¹⁴ fornyet eller skiftet ut siste år. Det tilsvarer en andel fornyet ledningsnett på 0,98 %. Tilsvarende tall for landsgjennomsnittet er 0,62 %. Virksomheten mener at lekkasjesøking i vannledningsnettet og bytte av rør, har redusert lekkasjene (dvs. drikkevann som forsvinner på veien fra vannverket til abonnent) fra over 40 % i 2018 til mellom 35 % og 40 % nå i 2023.

Ifølge Kommunalteknisk plan trenger avløpspumpestasjoner som ble bygd på 1970- og 1980-tallet betydelige oppgraderinger. Nye pumper har høyere virkningsplan enn gamle pumper, og særlig enn pumper som er slitt. Kommuneplanen anslår at for å opprettholde standarden, bør det skiftes ut to avløpspumpestasjoner i året. Virksomheten har byttet ut to pumpestasjoner i 2023 og renovert to stasjoner i tillegg.

Virksomheten bytter ut armaturer i gatelys til LED. 41 % av gatelyset har nå LED-armaturer. De øvrige armaturene er natrium eller kvikksølv. Dessuten dimmes gatelyset flere plasser i kommunen. Man har erfart at dette fungerer like godt for trafikantene, samtidig som energiforbruket blir lavere.

4.1.4. Revisors vurdering

Energiforbruk

Kommunen har redusert sitt energiforbruk til formålsbygg i perioden 2018 til 2022.

Klimaregnskapet og virksomhet for Eiendom har forskjellige tall for energiforbruk. Det skyldes at klimaregnskapet inneholder energiforbruket til flere bygg enn det som virksomheten regner ut fra. Ifølge virksomheten er målet om en reduksjon på 20 % allerede nådd. Tallene fra klimaregnskapet (Gurosoft) viser imidlertid en reduksjon på drøye 10 % i samme periode.

¹² KOSTRA 2022

¹³ Gjennomsnitt av tre siste år.

¹⁴ KOSTRA 2022

Kommunen har ikke oversikt over energiforbruket til kommunalteknikk. Deler at forbruket blir målt i Gurosoft, og disse tallene viser at forbruket har økt siden 2018. Trolig skyldes økningen at flere målere var registrert i Gurosoft i 2022 enn det var i 2018, og dermed ikke nødvendigvis at virksomheten har brukt mer strøm.

Enøkanalyser mm

Det er gjennomført enøk-analyser, primært innenfor virksomhet for eiendom. Det er i liten grad gjennomført slike analyser i virksomhet for kommunalteknikk.

Når det gjelder gjennomføringsplaner, så prioriterer og gjennomfører virksomhetene enøktiltak ut fra en vurdering av behov og tilgjengelige ressurser.

Utskifting av utstyr

Både Eiendom og Kommunalteknikk velger, så langt vi kan se, energieffektive alternativer når de skifter utstyr. F.eks. ved å bytte til LED-pærer i gatelys.

4.2. Transport

Følger kommunen opp vedtatte klimamål og klimatiltak for transport?

4.2.1. Revisjonskriterier

Blant satsningsområdene i samfunnsdelen til kommuneplanen er foretting og effektiv infrastruktur, og at kommunen skal ha et trygt, miljøvennlig og brukervennlig transportsystem. Dessuten skal det være framtidrettede klimatiltak i all planlegging.

Klimaplanen har strategier, mål og tiltak som gjelder transport, planlegging og arealbruk. Blant strategiene er at ansatte i kommunen skal velge klima- og energivennlige løsninger på tjenestereiser, og at kommunen skal være arealeffektiv og ha god infrastruktur med klimavennlige transportløsninger. Dessuten skal langsiktig klima- og energiarbeid være førende i all kommunal planlegging og byggeaktivitet. Plan- og bygningsloven skal benyttes som virkemiddel.

Det er satt indikatormål for areal og transport:

- Indikatormål 1: Innen 2025 skal transportandelen for arbeidsreiser foretatt med kollektiv, sykkel og gange være over 35 %.
- Indikatormål 2: Innen 2025 skal 70 % av kommunens personbilpark være utslippsfri.
- Indikatormål 3: Andel arealplaner med dokumentert klimaregnskap/klimavurdering skal være 100 % innen 2025.

Blant tiltakene som er vedtatt i klimaplanen og som gjelder reisevaner/transport er:

- Det skal legges til rette for at ansatte og besøkende kan reise miljøvennlig til og fra kommunens formålsbygg.

- Det skal kun kjøpes fossilfrie biler¹⁵ for de årlige investeringsmidlene til kommunens personbilpark.
- Det skal utredes ulike løsninger for mulig deling av tjenestebiler og tjenestesykler.
- Det skal gjennomføres en reisevaneundersøkelse for kommunen hvert år for å vurdere effekten av tiltak innenfor areal og transport.
- Kommunen skal jobbe mot et helhetlig gang- og sykkelveinett ved å regulere og etablere gs-vei der det mangler.
- Alle nybyggprosjekter i regi av kommunen skal dokumentere hvilke konsekvenser lokaliseringen vil kunne ha på transportmengden, mobilitetsplaner bør vurderes.
- Det skal utarbeides en mal for mobilitetsplaner i Larvik kommune. Én til bruk i arealplaner, og én til bruk for kommunens skoler og barnehager.

Kommunens mål, strategier og tiltak på området kan deles to kategorier; én som handler om hvordan kommunens ansatte skal reise klimavennlig, og én som handler om hvordan kommunen kan tilrettelegge for at reiser i kommunen kan gjøres klimavennlig.

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Kommunen skal legge til rette for at ansatte kan reise klimavennlig. Dette omfatter blant annet
 - å utrede løsninger for deling av tjenestebiler og tjenestesykler
 - å kjøpe fossilfrie personbiler
- Kommunen skal legge til rette for klimavennlige transportløsninger i sin arealplanlegging. Dette omfatter blant annet
 - å regulere og etablere et helhetlig gang- og sykkelveinett der det mangler.
 - å ha dokumentert klimaregnskap/klimavurdering for arealplaner

4.2.2. Ansattes reiser

Kommunen har gjennomført ulike tiltak for at ansatte skal reise mindre og reise klimavennlig. Blant disse er:

- Tilrettelegging for digitale møter
- Innkjøp av elsykler – kommunen har ca. 70 elsykler fordelt på virksomhetene.
- Hjemmetjenesten har egne sykkelruter.

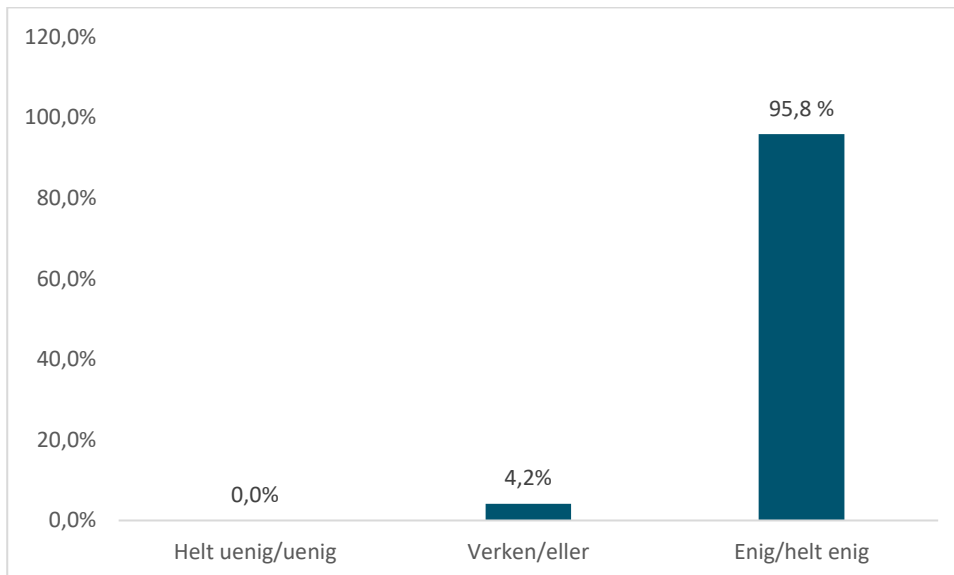
¹⁵ Forskrift om utslippskrav til kjøretøy ved offentlig anskaffelse til veitransport trådte i kraft 1. januar 2023. Forskriften krever at kjøretøy som anskaffes til veitransport må tilfredsstille bestemte utslippskrav. For eksempel skal personbiler og varebiler, være utslippsfrie. Oppdragsgiver kan fravike miljøkravene under visse betingelser, bl.a. dersom det ikke er tilstrekkelig ladestruktur tilgjengelig. Kommunen må rapportere til Direktoratet for forvaltning og økonomistyring dersom de fraviker miljøkravet til person- og varebiler.

- Det er satt opp black-box-er i kommunen som tilrettelagt for at innbyggere primært, men også ansatte, kan ha digitale møter med kommunen.

Kommunen har vært i dialog med ulike leverandører om bildeling og sykkeldeling. Ifølge miljø jobbes det med ulike delings- og mobilitetsløsninger i Bypakke Larvik, bla. i forbindelse med arbeidet med mobilitetsplaner. Videre er sykler og biler lagt inn i kommunens kalendere, og kan bookes på tvers av tjenesteområder. Ellers mener miljø at det er praksis internt i kommunen å hjelpe med deling av biler og sykler, og viser til at tjenestebiler ble brukt på tvers i organisasjonen for å hjelpe hjemmetjenesten etter et stort snøfall på nyåret.

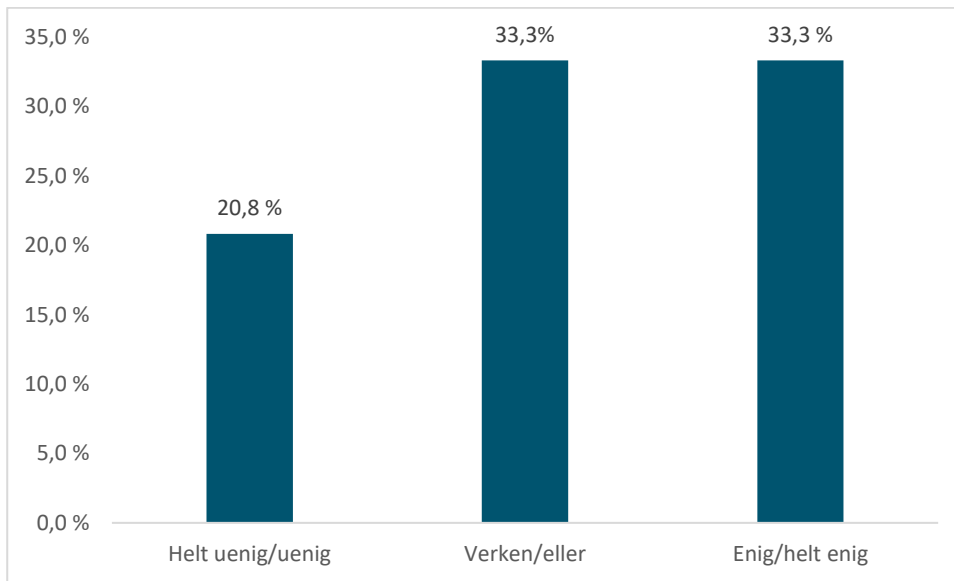
I spørreundersøkelsen har vi bedt virksomhetslederne ta stilling til påstander om digitale møter og om tjenestereiser. Den første gjelder digitale møter.

Figur 4 Flere møter ble avholdt digitalt i 2023 enn før pandemien

Den neste påstanden gjelder tjenestereiser der reiseavstanden er såpass kort at det normalt sett vil være mulig å gå eller sykle.

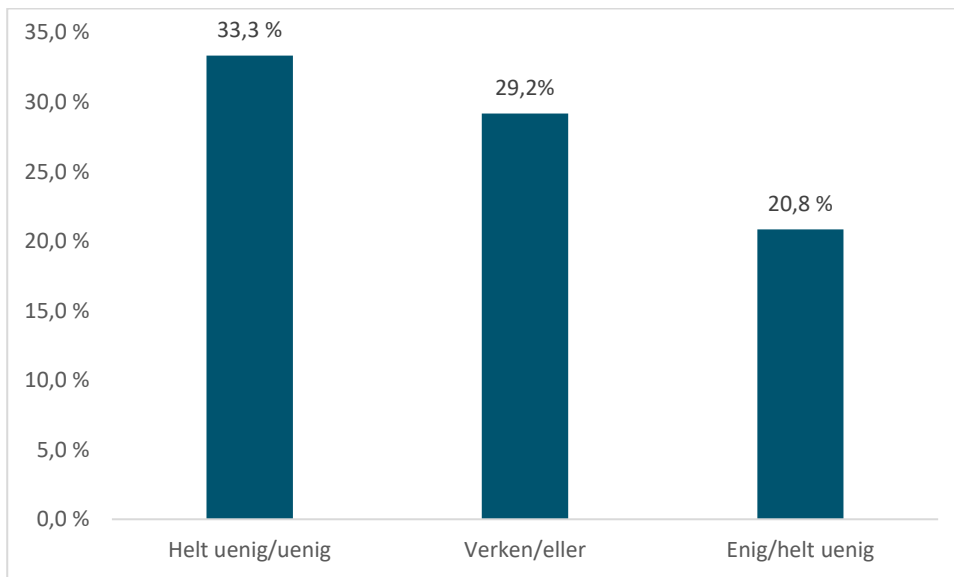
Figur 5 Ansatte på virksomheten bruker ofte sykkel eller går til tjenesteoppdrag eller møter

Når det gjelder denne påstanden, svarte 8 % at de ikke visste, og 8 % svarte at det ikke var aktuelt for deres virksomhet.

Den neste påstanden gjelder tjenestereiser der reiseavstanden normalt sett er for lang til at gange eller sykkel er et alternativ.

Figur 6 Ansatte på virksomheten reiser ofte kollektivt på møter og tjenesteoppdrag

Også her svarer 8 % vet ikke, og 8 % svarer at det ikke er aktuelt for deres virksomhet. Én virksomhetsleder kommenterer at virksomheten bare har elbiler.

Bilkjøp

Virksomhet for anskaffelser har ansvar for biladministrasjon i kommunen. Virksomheten har også ansvar for å kjøpe og lease biler under 3,5 tonn (varebiler og personbiler) for hele kommunen, bortsett fra for virksomhet for kommunalteknikk, som gjerne har kjøpt bilene sine selv.

Virksomheten kan kun kjøpe eller lease elbiler. Dersom noen trenger fossilbil, må det gis dispensasjon/tillatelse fra kommunalsjef. Virksomheten har kjøpt to fossilbiler på dispensasjon. Begge var busser til dagsenteret. Virksomheten har ellers leaset noen fossilbiler til tjenester i Helse og mestring. Ifølge virksomheten kan man ikke ha bare elbiler i alle tjenester, for eksempel ikke i hjemmetjenesten i Svarstad.

Ellers har Kommunalteknikk og Eiendom kjøpt brukte fossilbiler.

Tabell 2 Oversikt over kjøretøy

Kjøretøy under 3,5 tonn	Kjøpt	Leaset	Totalt	Antall elbiler	Andel fossilfrie
Eiendom og teknisk drift	83	13	96	39	41 %
Helse og mestring	144	69	213	137	64 %
Oppvekst og kvalifisering	18	1	19	15	79 %
Verdiskaping og stedsutvikling	6	1	7	6	86 %
Organisasjon og innovasjon	3		3	2	67 %
Totalt	254	84	338	199	59 %

Virksomheten mener at de ikke har ressurser til å nå målet om 70 % utslippsfrie personbiler innen 2025. I årsevalueringen for 2022 rapporterer virksomheten at andelen utslippsfri personbiler var 55 %.

Kjørte kilometer i kommunal tjeneste

Ansatte som bruker egen bil i kommunal tjeneste, får kjøregodtgjørelse. Tabellen under viser hvor mange km ansatte har kjørt i perioden 2019-2022.

Tabell 3 Kjørte kilometer¹⁶

År	2019	2020	2021	2022
Antall km	987 365	704 071	692 165	724 759
Nedgang kjørte km i perioden 2019-2022: 262 606 km eller 26,6 %				

¹⁶ Tall henta fra hentet fra kommunes lønssystem.

Tabellen skiller ikke på om det er kjørt med fossilbil eller elbil. Tabellen viser at de ansatte har kjørt mindre i 2022 enn hva de gjorde før pandemien i 2019.

Kommunen har ikke oversikt over hvor mye som blir kjørt med kommunens egne biler.

4.2.3. Transport i arealplanlegging

Kommunens arealplaner¹⁷

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i kommunestyresak 25/20. Overordnet arealstrategi inngår i samfunnsdelen. Denne fastsetter blant annet at

- boligbehovet skal dekkes med hhv. 70 % i Larvik by, 20 % i Stavern by og 10 % i prioriterte lokalsentre (Helgeroa, Østre Halsen, Tjøllingvollen, Kvelde og Svarstad).
- handel- og kontorarbeidsplasser skal som hovedregel lokaliseres i sentrum

Ifølge virksomhetsleder arealplan ble det gjort en opprydding i boligreserven da arealdelen til kommuneplanen sist ble revidert. Mye areal som var avsatt til boligformål, ble tatt ut. Dette var ubebyggt areal som lå utenfor de prioriterte tettstedene. Tanken i arealplanene, er at boligene skal konsentreres i byene og i de prioriterte områdene. Det vil si at utbygging primært vil skje langs kollektivaksene hvor infrastrukturen (VA, veier, mm) allerede er på plass. Fortetting gjør at flere kan gå eller sykle. I tillegg er det satt lave krav til å avsette areal til parkering i sentrumssonen og i transformasjonsområdene Larvik by.

Arealstrategien var førende da kommunen vedtok følgende arealplaner i 2022

- Kommuneplanens arealdel 2021-2033 (KST 95/22)
- Kommunedelplan Larvik by 2021-2033 (KST 93/22)
- Kommunedelplan Stavern by 2021-2033 (KST 94/22)

Arealplanene skal blant annet

- bidra til lavere klimagassutslipp
- tilrettelegge for korte avstander mellom hverdagsaktiviteter
- tilrettelegge for utbygging av gang- og sykkelveinettet
- tilrettelegge for bruk av kollektivtrafikk
- redusere skadeomfang ved ekstrem nedbør ved å tilrettelegge for god og grønn overvannsbehandling

Det er gitt konkrete bestemmelser og retningslinjer i planene som f.eks. har betydning for innbyggernes og næringslivets transportmuligheter. For eksempel:

¹⁷ Kommunen andre arealplaner som er vedtatt tidligere.

- Kommuneplan for sykkeltrafikk i Larvik og Stavern (2011)
- Kommunedelplan for Intercity (2015-2027)
- Kommunedelplan for steinressurser (2012-2024)
- Kommunedelplan for camping (2015-2027)

- For utarbeidelse av reguleringsplaner og i byggesaker skal det som minimum være 0,5 parkeringsplass for bil og 1 plass for sykkel per boenhet innenfor de prioriterte tettstedene. Utenfor de prioriterte tettstedene er det krav 1 parkeringsplass for bil og 1 plass for sykkel per boenhet. Det er også gitt parkeringsbestemmelser som gjelder næring, småbåthavn, skoler og barnehager.
- Ved reguleringsplaner som omfatter holdeplass for ekspressbuss og trafikkknutepunkt, skal det avsettes areal til innfartsparkering.
- Ved etablering av felles parkeringsanlegg bør minst 50 % av p-plassene være avsatt for elbil med lademulighet, og det skal fortrinnsvis etableres et smartladesystem.

Arealplanene har som retningslinje at bør det legges fram klimaregnskap/miljøregnskap før riving tillates eller nytt bygges.

Klimaregnskap/-vurdering av arealplaner

Kommunen har deltatt i to utviklingsprosjekter. Ett regionalt prosjekt i regi av Vestfold og Telemark fylkeskommune om å utvikle arealregnskap, og ett nasjonalt i regi av NIBIO¹⁸ om å utvikle klimagasskalkulator. Klimagasskalkulatoren beregner utslipp og opptak av klimagass fra arealer ved dagens bruk, og kan også beregne utslipp og opptak ved utbygging. Kommunen har begynt å bruke kalkulatoren nå i høst. Det er ikke utarbeidet denne typen klimaregnskap for eldre arealplaner, men det er ifølge virksomhetsleder, gjort forsøk på beregninger med andre, eldre verktøy tidligere.

I årsevalueringen for 2022 skriver kommunen at 80 % av arealplanene ikke har hatt klimaregnskap eller klimavurdering, og at det pågår arbeid med metoder for klimavurdering.

Bypakke Larvik

Bypakke Larvik er et samarbeid mellom Larvik kommune, Vestfold og Telemark fylkeskommune, Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet. Samfunnsmålet for Bypakke Larvik er å utvikle:

Et framtidsrettet system med en høy andel gange-, sykkel- og kollektivreiser som legger til rette for et attraktivt bysentrum.

Kommunestyret vedtok overordnet plan for bypakkearbeidet i sak 32/23 og handlingsplan i sak 107/23. Innbyggernes reisevaner var kartlagt i forbindelse med planarbeidet, og i planen blir det foreslått en overordnet transportstrategi som vektlegger bedre tilrettelegging av økt gåing, sykling og kollektivbruk i prioriterte områder. De prioriterte områdene er langs transportaksene mellom lokalsentre og inn til Larvik by, og internt i Larvik by. Planen foreslår sju slike prioriterte strekninger. Dette er strekninger der man mener at det er et potensial for at reiser med bil kan erstattes med gange, sykkel eller kollektiv.

¹⁸ Norsk institutt for bioøkonomi

Bypakkearbeidet er basert på «firetrinnsmetodikken», dvs. at inndeling av tiltak består av:

- Trinn 1: Tiltak som kan påvirke transportbehovet og valg av transportmiddel
- Trinn 2: Tiltak som gir mer effektiv utnyttelse av eksisterende infrastruktur og kjøretøyer
- Trinn 3: Begrensede ombyggingstiltak
- Trinn 4: Større ombygginger eller utbygging i ny trasé

Bypakke Larvik vil gjennomføre tiltak som er på trinn 1-3. Handlingsplanen er fireårig og skal rulleres årlig. Første tiltak i handlingsplanen er ut utarbeide overordnede planer som skal være grunnlag for valg av konkrete tiltak. Det skal utarbeides én mobilitetsplan for Larvik sentrum og én mobilitetsplan for prioriterte strekninger. Planene vil omhandle tema som:

- Gatebruksplan
- Kollektivtransport
- Mobilitetspunkt
- Fastsette og tilrettelegge for hovedruter for gående og syklende

Arbeidet med mobilitetsplanene startet opp høsten 2023, og planen skal være ferdige våren 2025.

Gang- og sykkelveier

Ifølge virksomhetsleder Arealplan, har kommunen lenge hatt fokus på gang- og sykkelveier. Gang- og sykkelveier blir diskuterte i de fleste reguleringsplaner, og utbyggere må ofte være med på å finansiere byggingen. Det er likevel et gap mellom ønsket bygging og det som faktisk er bygget. Virksomhetsleder mener at det er flere strekninger der det mangler gang- og sykkelveier, men dette er primært langs veier som er et fylkeskommunalt ansvar.

Kommunedelplan for sykkeltrafikk 2011

Larvik kommune vedtok kommunedelplan for sykkeltrafikk i Larvik og Stavern i 2011. Formålet med planen var å sikre areal for fremtidig utvikling av hovednett for sykkel, å bidra til at det skulle bli trygt og attraktivt å sykle, og dessuten skulle planen være et beslutningsgrunnlag for fremtidig utbygging og planlegging.

Planbeskrivelsen inneholder oversikter over eksisterende og planlagt hovednett for sykkel i Larvik og Stavern. I planen er sykkelnettet delt 18 hovedruter og 51 lokale ruter. Sykkelrutene ligger på riksveier, fylkesveier og kommunale veier. I planbeskrivelsen er det foreslått ulike tiltak for å bygge ut sykkelnettet. Larvik kommunen er reguleringsmyndighet, men det vil være den enkelte veieier (staten, fylket eller kommunen) som bestemmer om/når sykkelrutene skal bygges ut.

Ifølge virksomhetsleder Arealplan er flere strekninger regulert og senere bygget av kommunen/Statens vegvesen siden 2011. For eksempel ble ny løsning med egne sykkelfelt langs Nansetgata, og to strekninger mellom Stavern og Helgeroa ferdigstilt 2022/2023.

Kommunedelplanen er laget ut fra et 20 års-perspektiv, med tanke om ferdig sykkelnett ca. i 2030. Planen skal revideres i forbindelse med bypakkearbeidet.

Trafikksikkerhetsplan 2022

Kommunen vedtok trafikksikkerhetsplan i sak 32/22. Hovedhensikten med planen er å øke og samordne kommunens innsats i trafikksikkerhetsarbeidet. I handlingsplanen til trafikksikkerhetsplanen er det satt opp en liste over fysiske tiltak som skal gjennomføres i perioden 2022-2025. Disse tiltakene gjelder primært bygging av gs-vei langs fylkesveinettet (17 km gs-vei), og i noen tilfeller også langs kommunalvei (700 m gs-vei). Noen av tiltakene skal være et spleiselag mellom kommunen og fylkeskommunen.

Bygging av gang og -sykkelvei

Antall km vei som er tilrettelagt for syklende har økt med 6 km i perioden 2020 til 2022. Dette gjelder bare vei som er et kommunalt ansvar. Vi har ikke oversikt over vei tilrettelagt for syklende som et fylkeskommunalt ev. statlig ansvar.

4.2.4. Revisors vurdering

Ansattes reiser

Vi mener at kommunen har lagt til rette for at ansatte kan reise klimavennlig, bla. ved å tilrettelegge for digitale møter og kjøpe elsykler og elbiler.

Spørreundersøkelsen viser det blir avholdt flere møter digitalt nå enn før pandemien, og dessuten at en betydelig del av de ansatte går eller sykler til møter og tjenesteoppdrag. Men samtidig er også en relativt stor andel som ikke går/sykler. Spørreundersøkelsen viser at et flertall av virksomhetslederne vurderer at kollektivreiser ikke er et aktuelt alternativ når man skal reise.

Å gå, sykle eller reise kollektivt vil ikke være et reelt alternativt for alle reiser/virksomheter. Kommunen bør vurdere om man er på det nivået av klimavennlige reiser som man ønsker å være, eller eventuelt som det er realistisk å nå.

Kommunen har vurdert ordninger med deling av biler og sykler, men så vidt vi kan se har ikke det resultert i noen konkrete ordninger så langt.

Kommunen kjøper i stor grad fossilfrie biler, og det kreves dispensasjon dersom det er behov for å kjøpe fossilbil. Kommunen vil likevel ikke nå målet i klima- og energiplanen om andel fossilfrie personbiler på 70 % innen 2025.

Tall for kommunens lønssystem viser at ansatte kjører mindre enn før med egne biler i kommunens tjeneste. Kommunen har ikke oversikt over om kommunens egne biler blir mindre brukt enn tidligere.

Transport i arealplanlegging

Vi mener at kommunen legger til rette for klimavennlige transportløsninger i sin arealplanlegging. Dette gjøres bla. ved å planlegge for fortetting, ha lave minimumskrav til parkeringsplasser og stille krav om lademuligheter for elbil. Bypakkearbeidet har også fokus på å tilrettelegge for klimavennlig transport (gange, sykkel og kollektiv).

Kommunen har planlagt for mer bygging av gang- og sykkelvei, blant annet i kommunedelplanen for sykkeltrafikk og trafiksikkerhetsplanen. Vi har ikke tall som viser hvor mye gang- og sykkelvei som samlet er bygd i kommunen de siste årene, men kommunen mener at det er behov for å bygge mer.

Kommunen har som mål om at arealplaner skal ha klimaregnskap eller klimavurdering. Dette målet er ikke oppfylt for flertallet av kommunens arealplaner. Mangel på gode metoder for å gjennomføre slike vurderinger blir oppgitt som den viktigste årsaken til dette.

5. Konklusjoner og anbefalinger

5.1. Konklusjoner

Har kommunen organisert sitt klimaarbeid på en måte som egnet til å nå fastsatte klimamål?

Med forbehold om at noen av kommunens klimamål er svært ambisiøse, mener vi at kommunen, i alt det vesentligste, har organisert sitt klimaarbeid på en måte som egnet til å nå fastsatte klimamål. Kommunen har sørget for relevante rutiner og reglementer, fagkompetanse på klimaarbeid og tiltak for å sikre samordning og samarbeid. Det kan likevel være behov for bygge opp mer kompetanse på klimaarbeid i virksomhetene, og sikre mer samarbeid om klimasaker.

I hvilken grad jobber kommunen planmessig med reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk?

Vi mener at kommunen jobber planmessig med reduksjon av klimagassutslipp og effektiv energibruk. Både kommuneplanen og klima- og energiplanen har føringer, mål og tiltak for reduksjon av utslipp/energibruk. Kommunen har også klimabudsjett.

Kommunen rapporterer årlig om status på mål og tiltak i årsevalueringen og klimaregnskapet.

Følger kommunen opp vedtatte klimamål og klimatiltak for stasjonært energiforbruk og transport?

Stasjonært energiforbruk

Vi mener at kommunen følger opp målene for stasjonært energiforbruk, særlig når det gjelder formålsbygg. Her er mål for reduksjon av energiforbruk nådd. Kommunen har ikke oversikt over samlet energiforbruk innen Kommunalteknikk. Virksomheten mener selv at de ikke vil nå målene for redusert energibruk.

Enøk-analyser er gjennomført, men primært i Eiendom. Kommunalteknikk har i liten grad gjennomført slike analyser. Begge virksomhetene bytter ut utstyr med mer energieffektive alternativer.

Transport

Vi mener at kommunen følger opp mål og tiltak om å tilrettelegge for at ansatte skal reiseklimavennlig, og dessuten at kommunen tilrettelegger for klimavennlige transportløsninger i arealplanleggingen.

5.2. Anbefalinger

Vi anbefaler kommunen

- i forbindelse med revisjon av planverk, å vurdere om vedtatte klimamål er realistiske
- å følge opp virksomheter mhp. oppfyllelse av vedtatte klimamål/klimatiltak

- å vurdere behovet for opplæringstiltak i klimaarbeid for ansatte på virksomhetene

Litteratur og kildereferanser

Lover og forskrifter

- Lov 22. juni 2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).
- Forskrift 17. juni 2019 nr. 904 om kontrollutvalg og revisjon
- Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan og bygningsloven)
- Forskrift 28. september 2018 nr. 1469 Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning

Veiledere, standarder mm.

- KS, Orden i eget hus. En praktisk veileder i kommunedirektørens internkontroll, 2020
- The Greenhouse Gas Protocol, A Corporate Accounting and Reporting Standard, Revised edition.
- The Greenhouse Gas Protocol, Global Protocol for Community-Scale Greenhouse Gas inventories. An Accounting and Reporting Standard for Cities. Version 1.1.

Elektroniske kilder

- KS: Veileder for klimabudsjett som styringsverktøy. Internettveileder, 6. oktober 2023, www.ks.no/fagomrader/samfunnsutvikling/klima/veileder-for-klimabudsjett,

Vedlegg

Vedlegg 1: Kommunedirektørens uttalelse

Vestfold og Telemark revisjon IKS

Verdiskaping og stedsutvikling
Verdiskaping og stedsutvikling
 Saksbehandler Kristine Borvik
 Deres ref.

Vår ref. 24/15183

Arkiv 23/33351

Vår dato 13.02.2024

Deres dato

Unntatt offentlighet
 Offl. § 5 andre ledd

Høringsuttalelse på forvaltningsrevisjon om kommunens klimaarbeid

Larvik kommune viser til oversendt rapport om forvaltningsrevisjon om klimaarbeid i Larvik kommune hvor vi er gitt anledning til å uttale oss innen 16. februar 2024.

Revisjonsrapporten sammenfaller i det alt vesentligste med kommunedirektørens oppfattelse av klimaarbeidet i kommunen. Vi ønsker å knytte forklarende kommentarer til noe av det som fremkommer i rapporten, samt til anbefalingene. For oversiktens skyld gjøres dette punktvis;

Klimafremfremskrivninger/referansebaner:

Det påpekes i rapporten at Larvik kommune sin klima- og energiplan inneholder den informasjonen statlig planretningslinje anbefaler kun med unntak av fremskrivning av klimagassutslipp. Statlig planretningslinje ble første gang kunngjort i september 2018. Larvik kommune hadde ved siste rullering ikke tilstrekkelig grunnlag til å få utarbeidet en slik fremskrivning. Dette var, sammen med andre årsaker, grunnen til at det i handlingsdelen ble tilført et 6. fokusområde *klimabudsjett og klimaregnskap*. I planperioden, som nå er inne i sitt siste år, er det jobbet systematisk med dette fokusområdet. Dette innebærer blant annet bedring av datafangst, utarbeidelse av utslippsfaktorer samt klimafremskrivninger/referansebaner. Det siste antas å være på plass i løpet av året og vil være klart til kommende rullering.

Mål og tiltak:

For klimabudsjettet kan det i det som publiseres utad se ut som tiltakene kun er knyttet til målene i kommuneplanens samfunnsdel, bærekraftsmål 13. Klima- og energiplanen bygger opp under samfunnsdelen. I systemet Framsikt er alle tiltakene også koblet til mål fra klima- og energiplanen, disse ligger inne som delmål i kommunens målstruktur og er igjen koblet direkte til kommunens hovedmål (FN13). Dette fremkommer ikke i det som publiseres for å gjøre tabellene mer leservennlige. Men det er synlig for de som skal følge opp tiltakene og rapportere på dem i Framsikt.

Opprett klimatiltak

Titel klimatiltak: Bypakke Larvik

Tilleggsinformasjon

Hovedmål: FN13 13.02-14 Larvik er arealeffektiv og god infrastruktur med klimavennlige bygg

Hjelp delmål: K2011 Larvik kommunens egne saksfremføringer 2020 reduserer de direkte utslippene

Hjelp tagg: Bærekraft 2030 tilskiltokt X

Verdiskaping og stedsutvikling
 Postboks 2020
 3255 Larvik

Besøksadresse:
 Feyersgt 7

Telefon 33 17 10 00
 postmottak@larvik.kommune.no
 Org.nr.: 918 082 956

Økning scope 3:

Det påpekes i rapporten at scope 3 har en økning som er knyttet til avfallshåndtering. Klimaregnskapsmodulen er kontinuerlig under utvikling, noe som vil føre til at regnskapet hele tiden utvikler seg og blir bedre. For eksempel hadde regnskapet som ble levert for 2022 fått inn flere og bedre data enn det som ble levert i 2021. Dette gir inntrykk av at utslippene har økt for samme periode fra ett år til et annet, mens det egentlig er datagrunnlaget for beregningene som har blitt bedre. Dette omtales i våre klimaregnskap, og som det står i revisjonsrapporten har miljø hatt et fokus på kvalitetssikring av avfallsdata i klimaregnskapsmodulen.

Klimabudsjett og klimaregnskap på samme mal:

Revisjonen anbefaler at kommunen bør vurdere om det er hensiktsmessig å bygge opp klimabudsjett og klimaregnskap på samme mal.

Det benyttes samme systemgrense for budsjett og regnskap, men det er ikke bygget opp på samme mal i systemet kommunen benytter. Bakgrunnen for dette er de mulighetene som per nå ligger for dette området i Framsikt. Kommunedirektøren har vurdert kost/nytte i å ta i bruk et annet system og kommet frem til at det er lite hensiktsmessig/lite å hente på å lage noe eget for klimabudsjett og klimaregnskap på utsiden av systemet som benyttes til øvrig styring/rapportering. Ønskene om endring ble meldt inn tidligere, men er foreløpig ikke endret av systemeier.

Vurdere om vedtatte klimamål er realistiske:

Revisjonen påpeker at kommunens vedtatte klimamål er svært ambisiøse og at det anbefales at det ved revisjon av planverket vurderes om de er realistiske. Særlig fremheves målet om å være klimanøytral innen 2025 uten kjøp av klimakvoter.

Kommunedirektøren er enig med revisjonen at dette målet er svært ambisiøst og sannsynligvis ikke realistisk. Målets formulering fremkom i forbindelse med den politiske behandlingen. Kommunedirektøren frarådet dette i tilleggssnotatet til behandlingen av handlingsplanen 16.12.2020. Det politiske flertallet på vedtakstidspunktet ønsket imidlertid å fastholde formuleringen. Kommunedirektøren har, innenfor rammene og det mulighetsrommet man har, jobbet mot målet, selv om man er klar over at dette ikke vil kunne nås.

I forbindelse med neste revidering vil kommunedirektøren foreslå at målene revideres.

Konklusjon og anbefalinger: Oppfølging av virksomhetene med tanke på oppfyllelse av vedtatte klimamål, behovet for økt kompetanse i noen virksomheter samt sikre samarbeid på tvers:

Systemene i Framsikt gir kommunalsjefene og virksomhetslederne en god mulighet til å bestemme når i planperioden tiltakene skal følges opp samt å følge opp virksomhetene og den enkelte medarbeider på oppfølging av vedtatte klimamål. Gjennom den årlige tjenestens gjennomgang skal blant annet kompetansebehov fremkomme og tiltak iverksettes og gjennomføres via virksomhetsplanen for året. I arbeidet med virksomhetsplanene på virksomhetsnivå, tjenestenivå og på kommunedirektørnivå er noe av hensikten å få til et samarbeid om mål og tiltak på tvers i organisasjonen på alle nivå. Kommunedirektøren vil sette et ekstra fokus på dette i forbindelse med årets og fremtidige virksomhetsplaner både for dette området og andre områder.

Larvik kommune ønsker avslutningsvis også å benytte anledningen til å takke for et godt samarbeid.

Med hilsen
Kristine Borvik
Kommunalsjef
33 17 10 00

Dette dokumentet er ekspedert uten manuell signatur

Kopi til:
Anne Hagen Stridsklev

Vedlegg 2: Metode og kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjonen startet med oppstartsbrev 18. september 2023. Oppstartsmøte ble holdt 5. oktober med kommunalsjefer, miljøsjefer og miljørådgiver. I møtet presenterte vi prosjektplanen med problemstillinger, kilder for revisjonskriterier og plan for gjennomføringen.

Forvaltningsrevisjoner skal gjennomføres på en måte som sikrer at informasjonen i rapporten er relevant og pålitelig. At dataene er relevante (gyldige/valide) innebærer at de beskriver de forholdene som problemstillingene omhandler. Pålitelighet (reliabilitet) handler om at innsamling av data skal skje så nøyaktig som mulig og at det ikke har skjedd systematiske feil underveis.

Vi vil nedenfor redegjøre for datagrunnlaget vårt og hvilke metoder vi har brukt for å svare på problemstillingene. Vi vil også beskrive hvilke tiltak som er brukt for å sikre dataenes relevans og pålitelighet.

Innsamling av data, relevans og pålitelighet

Datainnsamling og rapportskrivning har foregått i perioden september 2023 til januar 2024.

For å undersøke problemstillingene har vi

- gjennomgått relevante dokumenter
- intervjuet ansatte
- analysert KOSTRA-data
- gjennomført spørreundersøkelse

Dokumentgjennomgang

Vi har gjennomgått følgende dokumenter:

- Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2023
- Kommuneplanens arealdel 2021-2023
- Kommunedelplan Larvik by 2021-2023
- Kommunedelplan Stavern 2021-2023
- Klima- og energiplan 2020-2024 med beslutningsgrunnlag
- Bypakke Larvik – Overordna plan og handlingsplan
- Kommunalteknisk plan 2022-2029 med beslutningsgrunnlag
- Trafikksikkerhetsplan 2022-2025
- Eiendomsstrategi for Larvik kommune
- Klimabudsjett 2023
- Klimaregnskap 2022
- Administrativt delegeringsreglement
- Diverse rutiner og prosedyrer fra kommunens kvalitetssystem (TQM)

Intervjuer

Vi har intervjuet ansatte som har arbeidsoppgaver som er relevante for å svare på problemstillingene. Dette er

- miljøsjef og miljørådgiver
- virksomhetsleder og avdelingsleder fra virksomhet for eiendom
- virksomhetsleder for virksomhet for arealplan
- virksomhetsleder, avdelingsleder og rådgiver fra virksomhet for kommunalteknikk
- prosjektleder for Bypakke Larvik
- rådgivere fra virksomhet for anskaffelser

Det er utarbeidet intervjuguider til alle intervjuene. Det er skrevet referat fra intervjuene som intervjuobjektene har verifisert.

KOSTRA-data

Vi har brukt KOSTRA-data for 2022 om fornying av vannledningsnett og spillvannnett.

Spørreundersøkelse

Det er sendt ut en enkel spørreundersøkelse til virksomhetslederne i kommunen. Undersøkelsen er sendt til alle virksomhetsledere som ikke er intervjuet, dvs. 29 virksomhetsledere. Vi har fått svar fra 24 virksomhetsledere. Dette gir en svarprosent på 83 %. Dette er en høy svarsvarprosent, og spørreundersøkelsen gir et godt bilde på hva virksomhetslederne mener.

Pålitelighet og relevans

For å sikre at dataene i rapporten er relevante, har vi snakket med ansatte som har kjennskap til det vi undersøker. Vi har også gjennomgått skriftlig dokumentasjon om temaene. Dette er sammenholdt med informasjon som er gitt i intervjuer.

Samsvar med hvordan fakta beskrives av ulike kilder og ved bruk ulike metoder, er et tegn på at beskrivelsene er gir et riktig bilde av de faktiske forhold.

Vi har sjekket ut med administrasjonen at fakta i rapporten er korrekt framstilt. Rapporten er sendt kommunedirektøren til uttalelse, jf. forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 14. Uttalelsen ligger i vedlegg 1.

Personopplysninger

I forbindelse med denne forvaltningsrevisjonen har vi behandlet personopplysninger som navn og epostadresse til ansatte i kommunen. Vårt rettslige grunnlag for å behandle personopplysninger er kommuneloven § 24-2 fjerde ledd.

Vi behandler personopplysninger slik det er beskrevet i vår personvernerklæring. Personvernerklæringen er tilgjengelig på vår nettside vtrevisjon.no.

God kommunal revisjonsskikk - kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres, dokumenteres, kvalitetssikres og rapporteres i samsvar med kommuneloven og god kommunal revisjonsskikk.¹⁹

Kvalitetssikringen skal sikre at undersøkelsen og rapporten har nødvendig faglig og metodisk kvalitet. Videre skal det sikres at det er konsistens mellom bestilling, problemstillinger, revisjonskriterier, data, vurderinger og konklusjoner.

Vestfold og Telemark revisjon IKS har et system for kvalitetskontroll som er i samsvar med den internasjonale standarden for kvalitetskontroll.²⁰ Denne forvaltningsrevisjonen er kvalitetssikret i samsvar med vårt kvalitetskontrollsystem og i samsvar med kravene i RSK 001.

¹⁹ God kommunal revisjonsskikk i forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll kommer til uttrykk først og fremst i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon og RSK 002 Standard for eierskapskontroll. Gjeldende standarder er fastsatt av Norges Kommunerevisorforbunds styre høsten 2020. Standarden bygger på norsk regelverk og internasjonale prinsipper og standarder, fastsett av International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) og Institute of Internal Auditors (IIA).

²⁰ ISQM 1 og 2 er internasjonale standarder for kvalitetsstyring og oppdragskontroll for revisjonsforetak som utfører revisjon eller forenklet revisorkontroll av regnskaper, eller andre attestasjonsoppdrag eller beslektede tjenester.

På vakt for felleskapets verdier

Rapporten er utarbeidet av
Vestfold og Telemark revisjon IKS

Har du spørsmål til rapporten?

Ta kontakt med oss:

Telefon: 33 07 13 00

E-post: post@vtrevisjon.no

www.vtrevisjon.no

23/24: 3805 408